

Näkövammaisbarometri 2025

14.3.2025

 Näkövammaisten liitto

Suomen Kyselytutkimus Oy

1. Yleistä tutkimuksen toteuttamisesta 1/2

- Tutkimuksen toteutti Näkövammaisten liiton toimeksiannosta Suomen Kyselytutkimus Oy. Lisätietoa tutkimuksesta: Samu Lagerström, samu.lagerstrom@suomenkyselytutkimus.fi.
- Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää näkövammaisten arkea ja hyvinvointia Näkövammaisbarometrin avulla. Tutkimuksessa tarkasteltiin mm. vammaispalvelujen käyttöä, osallistumista, näkövammaisten kohtaamia saavutettavuusongelmia, turvattomuuden kokemista, syrjintää sekä läheisten tukea ja ylipäättänsä selviytymistä arjessa.
- Tutkimuksen peruskohderyhmän muodostivat Suomen n. 55 000 näkövammaista.
- Tutkimuksen tiedonkeruumenetelmänä käytettiin sekä verkkolomaketta että puhelinhaastatteluita.
- Käytettävä kyselylomake laadittiin yhteistyössä Näkövammaisten liiton ja Suomen Kyselytutkimus Oy:n kesken (liite 2).
- Tutkimuksen tiedonkeruu toteutettiin 11.11.–15.12.2024 välisenä aikana.

1. Yleistä tutkimuksen toteuttamisesta 2/2

- Verkkolomakkeen vastauslinkkiä jaettiin sähköpostiosoitteen omaavien jäsenistöjen keskuudessa ja jäsenviestien kautta, mutta myös sosiaalisessa mediassa ja Näkövammaisten liiton sidosryhmien kautta, jolloin pyrittiin tavoittamaan liiton viestinnän ulottumattomissa olevia ja liittoon kuulumattomia näkövammaisia.
- Puhelinhaastatteluryhmä koostui niistä liiton jäsenistä, joilla ei ollut rekisterissä lainkaan sähköpostiosoitetta, jotta tavoitettaisiin myös niitä vastaajia, jotka eivät verkkolomakkeeseen pysty vastaamaan tai jotka muuten eivät ole digitaalisten palveluiden piirissä.
- Tutkimuksen kokonaisotos (N) oli yhteensä 805 vastaajaa, jakaantuen 604 verkkolomakevastaajaan ja 201 puhelinhaastateltavaan. Haastateltavat poimittiin yksinkertaisella satunnaisotannalla puhelinrekisterin kautta.
- Tämä oli ensimmäinen Näkövammaisbarometri. Tutkimus on tarkoitus toistaa seuraavan kerran vuonna 2028.

2. Käytetyt tilastolliset käsitteet

Tämän yhteenvetoraportin tuloksissa käytetään seuraavia tilastollisia käsitteitä:

- **Vastausten prosenttijakauma:** Vastausten prosentuaalinen jakautuminen kunkin vastausvaihtoehdon ympärille.
- **Keskiarvokuvaajan yhteydessä oleva prosenttiarvo:** Vastausosuus, joka koostuu tyypillisesti erilaisten vastausluokkien yhdistämisestä.
- **ka = Keskiarvo:** Ilmoittaa, mihin kohtaan muuttujan jakauman keskikohta mitatulla ulottuvuudella sijoittuu.
- **sd = Keskihajonta:** Kuvaa havaintoarvojen keskimääräistä etäisyyttä keskiarvosta. Mitä pienempi on keskihajonta, sitä tiiviimmin havaintoaineisto on keskittynyt keskiarvon ympärille eli sitä yksimielisempiä vastaajat ovat
- **Md = Mediaani:** Arvo, jota pienempiä ja suurempia on puolet (50 %) arvoista.
- **Mo = Moodi:** Tyyppi-arvo, joka esiintyy aineistossa useimmiten (ilmoitettu useimmiten ympäröitynä).

3. Kysymyskohtaiset tulokset ja niiden tulkinta

- Raportissa kysymyksen yhteydessä mainittu (N) kuvaa potentiaalista vastaajamäärää eli kaikkien niiden henkilöiden lukumäärää, joille kysymys on esitetty. Kysymyksen tai kuvaajan yhteydessä mainittu (n) puolestaan sitä vastaajamäärää, joka kysymykseen on lopullisesti vastannut.
- Osaryhmäkohtaisia tuloksia tarkasteltaessa tulee huomioida tarkasteltavan ryhmän riittävä koko.
- Tässä diaesityksessä esiintyvien taulukoiden ja kuvaajien saavutettavat tekstivastineet löytyvät liitteestä 1.

4. Vastaaja- rakenne 1/2

		Vastaustapa					
		Verkkolomake (N=604)		Haastattelu (N=201)		Yhteensä (N=805)	
		n	%	n	%	n	%
Sukupuoli	Mies	244	41,4 %	78	38,8 %	322	40,8 %
	Nainen	338	57,4 %	123	61,2 %	461	58,4 %
	Muu	7	1,2 %	0	,0 %	7	,9 %
	Yhteensä	589	100,0 %	201	100,0 %	790	100,0 %
Ikäryhmä	Alle 45-vuotias	94	16,4 %	5	2,5 %	99	12,8 %
	45-64	217	37,8 %	14	7,0 %	231	29,8 %
	65-84	216	37,6 %	102	50,7 %	318	41,0 %
	85+	47	8,2 %	80	39,8 %	127	16,4 %
	Yhteensä	574	100,0 %	201	100,0 %	775	100,0 %
Näkövammaisuuden luonne	Heikkonäköinen	171	28,8 %	90	45,5 %	261	33,0 %
	Vaikeasti heikkonäköinen	293	49,4 %	91	46,0 %	384	48,5 %
	Sokea	129	21,8 %	17	8,8 %	146	18,5 %
	Yhteensä	593	100,0 %	198	100,0 %	791	100,0 %
Kuulovamma	Kyllä	137	23,1 %	73	36,7 %	210	26,5 %
	Ei	455	76,9 %	126	63,3 %	581	73,5 %
	Yhteensä	592	100,0 %	199	100,0 %	791	100,0 %
Näkövammautumisikä	Syntyessä	169	28,5 %	11	5,7 %	180	22,9 %
	0-11-vuotiaana	63	10,6 %	10	5,2 %	73	9,3 %
	12-17-vuotiaana	20	3,4 %	5	2,6 %	25	3,2 %
	18-39-vuotiaana	114	19,2 %	6	3,1 %	120	15,3 %
	40-63-vuotiaana	136	22,9 %	43	22,3 %	179	22,8 %
	64-vuotiaana tai vanhempana	91	15,3 %	118	61,1 %	209	26,6 %
	Yhteensä	593	100,0 %	193	100,0 %	786	100,0 %

4. Vastaaja- rakenne 2/2

		Vastaustapa					
		Verkkolomake (N=604)		Haastattelu (N=201)		Yhteensä (N=805)	
		n	%	n	%	n	%
Kuuluu johonkin näkövammais-yhdistykseen	Kyllä	529	89,4 %	119	60,1 %	648	82,0 %
	Ei	33	5,6 %	74	37,4 %	107	13,5 %
	Ei tiedä	30	5,1 %	5	2,5 %	35	4,4 %
	Yhteensä	592	100,0 %	198	100,0 %	790	100,0 %
Samassa taloudessa asuu...	Puoliso	295	84,5 %	73	83,0 %	368	84,2 %
	Oma lapsi tai lapsia	71	20,3 %	7	8,0 %	78	17,8 %
	Oma vanhempi tai vanhempia	17	4,9 %	0	0,0 %	17	3,9 %
	Muita	29	8,3 %	11	12,5 %	40	9,2 %
	Yhteensä	349	100,0 %	88	100,0 %	437	100,0 %
Korkein koulutusaste	Kansakoulu tai peruskoulu	76	12,7 %	85	43,4 %	161	20,3 %
	Opisto-, ammatti- tai ylioppilastutkinto	329	55,0 %	96	49,0 %	425	53,5 %
	Alempi korkeakoulututkinto	97	16,2 %	5	2,6 %	102	12,8 %
	Ylempi korkeakoulututkinto	75	12,5 %	10	5,1 %	85	10,7 %
	Tutkijakoulutus	12	2,0 %	0	0,0 %	12	1,5 %
	Muu	19	1,5 %	0	0,0 %	9	1,1 %
	Yhteensä	598	100,0 %	196	100,0 %	794	100,0 %
Pääasiallinen toiminta	Opiskelija	18	3,0 %	1	0,5 %	19	2,4 %
	Palkkatyössä	87	14,7 %	4	2,0 %	91	11,5 %
	Yrittäjä	29	4,9 %	3	1,5 %	32	4,0 %
	Maanviljelijä	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
	Perhevapaalla	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
	Eläkeläinen	428	72,2 %	189	95,0 %	617	77,9 %
	Työtön	22	3,7 %	1	0,5 %	23	2,9 %
	Muu	9	1,5 %	1	0,5 %	10	1,3 %
	Yhteensä	593	100,0 %	199	100,0 %	792	100,0 %

5. Vammaispalvelut 1/4

Vammaispalvelujen käyttö

- Tutkimuksessa tarkasteltiin erilaisten vammaispalvelujen käyttöä viimeisen kolmen vuoden aikana. Yhteensä 89 prosenttia verkkolomakevastaajista ja 80 prosenttia puhelinhaastatelluista ilmoitti vammaispalveluja myös käyttäneensä.
- Verkkolomakevastaajilla käytetyimmät vammaispalvelut olivat: kuljetuspalvelut (80 prosenttia), henkilökohtainen apu (48 prosenttia) sekä palvelu- tai kuntoutusohjaus (32 prosenttia). Puhelinhaastatteluryhmällä taas: kuljetuspalvelut (64 prosenttia), henkilökohtainen apu (30 prosenttia) sekä asunnon erilaiset muutostyöt (26 prosenttia).

5. Vammaispalvelut 2/4

Vammaispalvelujen hyödyllisyys

- Käytettyjen vammaispalvelujen hyödyllisyyttä arvioitiin kolmiportaisella asteikolla, jossa 3=erittäin hyödyllinen, 2=hyödyllinen ja 1=hyödytön. Tuloksia voidaan tarkastella keskiarvojen avulla laskevassa järjestyksessä siten, että mitä lähempänä keskiarvo on lukua 3, sitä hyödyllisempänä vastaajat kyseistä vammaispalvelua pitivät. Osana keskiarvolukua on ilmoitettu myös luokkien 3=erittäin hyödyllinen ja 2=hyödyllinen yhteenlaskettu prosenttiosuus.

Verkkolomakevastaajat:

1. Henkilökohtainen apu	ka 2,9 (100 %)
2. Kuljetuspalvelut	ka 2,8 (99 %)
3. Vastaajan mainitsema ”jokin muu”	ka 2,8 (98 %)
4. Asunnon muutostyöt, esim. valaistus	ka 2,8 (98 %)
5. Liikkumistaidon ohjaus	ka 2,7 (99 %)
6. Palvelu- tai kuntoutusohjaus	ka 2,6 (97 %)

Puhelinhaastattelut

1. Henkilökohtainen apu	ka 2,6 (100 %)
2. Liikkumistaidon ohjaus	ka 2,6 (100 %)
3. Vastaajan mainitsema ”jokin muu”	ka 2,6 (100 %)
4. Asunnon muutostyöt, esim. valaistus	ka 2,6 (100 %)
5. Kuljetuspalvelut	ka 2,6 (98 %)
6. Palvelu- tai kuntoutusohjaus	ka 2,4 (100 %)

5. Vammaispalvelut 3/4

Vammaispalvelujen riittävyys

- Käytettyjen vammaispalvelujen riittävyyden arviointi tapahtui niin ikään kolmiportaisella asteikolla, jossa 3=täysin riittäviksi, 2=riittäviksi ja 1=riittämättömiksi. Tuloksia voidaan tarkastella keskiarvojen avulla laskevassa järjestyksessä siten, että mitä lähempänä keskiarvo on lukua 3, sitä riittävämpänä vastaajat kyseistä vammaispalvelua pitivät. Osana keskiarvolukua on ilmoitettu myös luokkien 3=täysin riittäviksi ja 2=riittäviksi yhteenlaskettu prosenttiosuus.

Verkkolomakevastaajat:

1. Vastaajan mainitsema "jokin muu"	ka 2,5 (92%)
2. Liikkumistaidon ohjaus	ka 2,4 (94%)
3. Henkilökohtainen apu	ka 2,4 (90%)
4. Asunnon muutostyöt, esim. valaistus	ka 2,4 (88%)
5. Palvelu- tai kuntoutusohjaus	ka 2,3 (86%)
6. Kuljetuspalvelut	ka 2,3 (83%)

Puhelinhaastattelut

1. Liikkumistaidon ohjaus	ka 2,3 (91%)
2. Kuljetuspalvelut	ka 2,3 (90%)
3. Palvelu- tai kuntoutusohjaus	ka 2,3 (88%)
4. Henkilökohtainen apu	ka 2,2 (88%)
5. Asunnon muutostyöt, esim. valaistus	ka 2,2 (82%)
6. Vastaajan mainitsema "jokin muu"	ka 2,1 (100%)

5. Vammaispalvelut 4/4

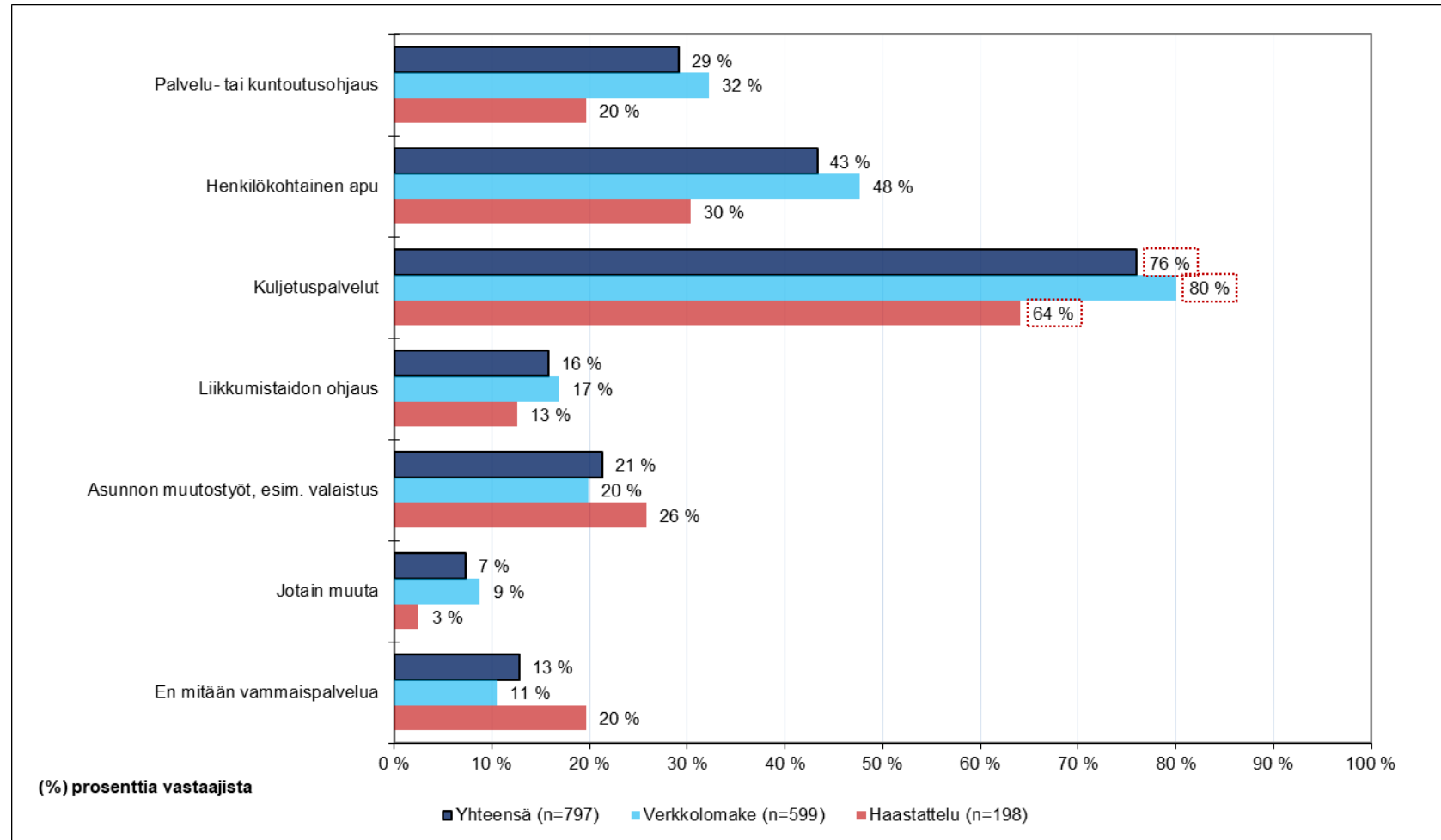
Apuvälineiden riittävyys

- Kaikista verkkolomakevastaajista yhteensä 79 prosenttia ja puhelinhaastatelluista 88 prosenttia piti Kelalta tai hyvinvointialueelta saamiaan apuvälineitä riittävinä.
- Mikäli saatuja apuvälineitä ei pidetty riittävinä, kohdistuivat syyt useimmiten apuvälineiden vanhentuneisuuteen mm. tietoteknisten apuvälineiden osalta, riittämättömään tukeen apuvälineiden hankkimiseksi, koettuun byrokraatiaan, mutta myös yleiseen tiedon puutteeseen saatavilla olevista apuvälineistä ja niiden hankkimisesta.

5. Vammaispalvelut, luvut 1/6

1. Mitä seuraavista vammaispalveluista olet käyttänyt viimeisten kolmen vuoden aikana?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

5. Vammaispalvelut, luvut 2/6

1. Mitä seuraavista vammaispalveluista olet käyttänyt viimeisten kolmen vuoden aikana?

Ainoastaan vastaajat, jotka vastasivat ”jotain muuta” (N=53+5)

Verkkolomake (n=53):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Äänikirjapalvelut (Celia)
- Erilaiset apuvälineet, kuten valkoinen keppi, tietokoneen apuohjelmat ml. lukunäyttö.
- Tulkkauspalvelut.
- Sosiaalipalvelut ja tukipalvelut, kuten siivousapu ja saattajapalvelut.

Haastattelu (n=5):

Vastauksina mm.

- Äänikirjapalvelu ja luku-tv.
- Siivousapu ja hoitoapu.
- Apuvälineet ja apuvälineneuvonta.

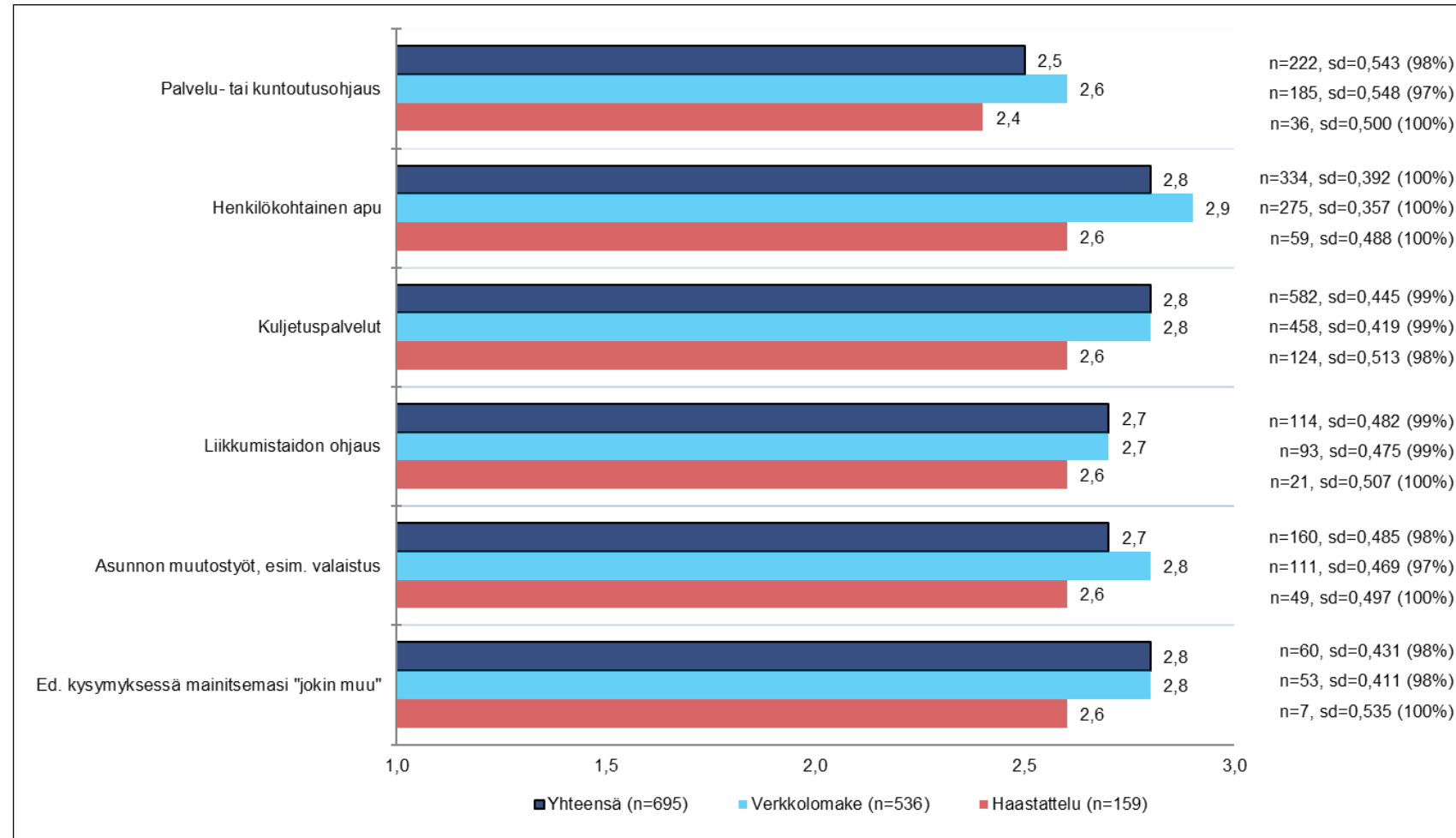
5. Vammaispalvelut, luvut 3/6

1b. Kuinka hyödyllisiä kyseiset palvelut ovat sinulle olleet?

Ainoastaan vastaajat, jotka käyttäneet vammaispalveluita (N=536+159) ka

3=Erittäin hyödyllinen,
2=Hyödyllinen, 1=Hyödytön

%-osuus on vaihtoehtojen 3+2 yhteenlaskettu osuus.

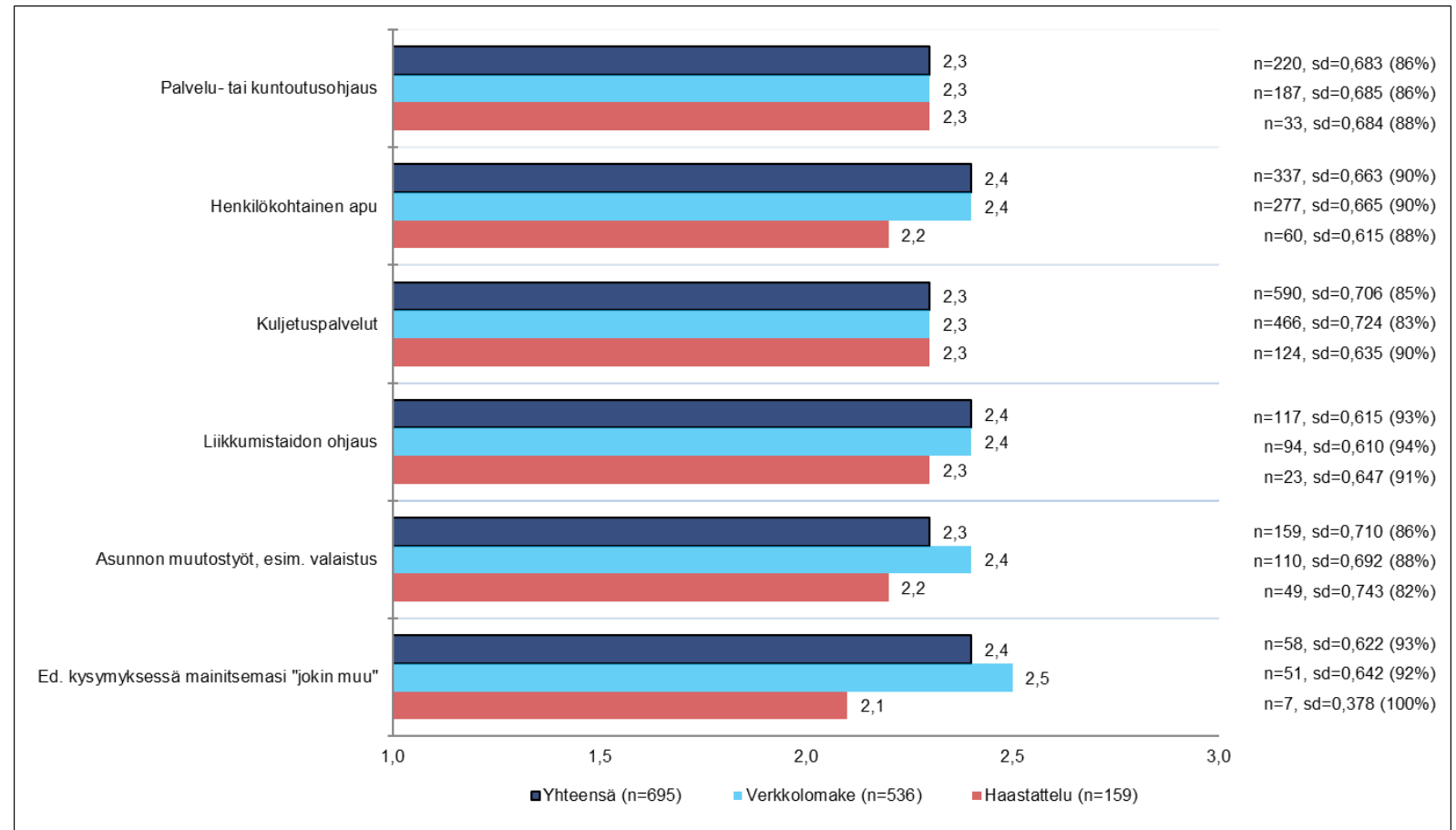
5. Vammaispalvelut, luvut 4/6

1c. Oletko kokenut käyttämäsi vammaispalvelut riittäviksi?

Ainoastaan vastaajat, jotka käyttäneet vammaispalveluita (N=536+159) ka

3=Täysin riittäviksi,
2=Riittäviksi,
1=Riittämättömiksi

%-osuus on vaihtoehtojen 3+2 yhteenlaskettu osuus.

5. Vammaispalvelut, luvut 5/6

2. Saatko riittävästi tarvitsemiasi apuvälineitä Kelalta tai hyvinvointialueelta?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

Yhteensä:

ka=1,2

sd=0,393

Verkkolomake:

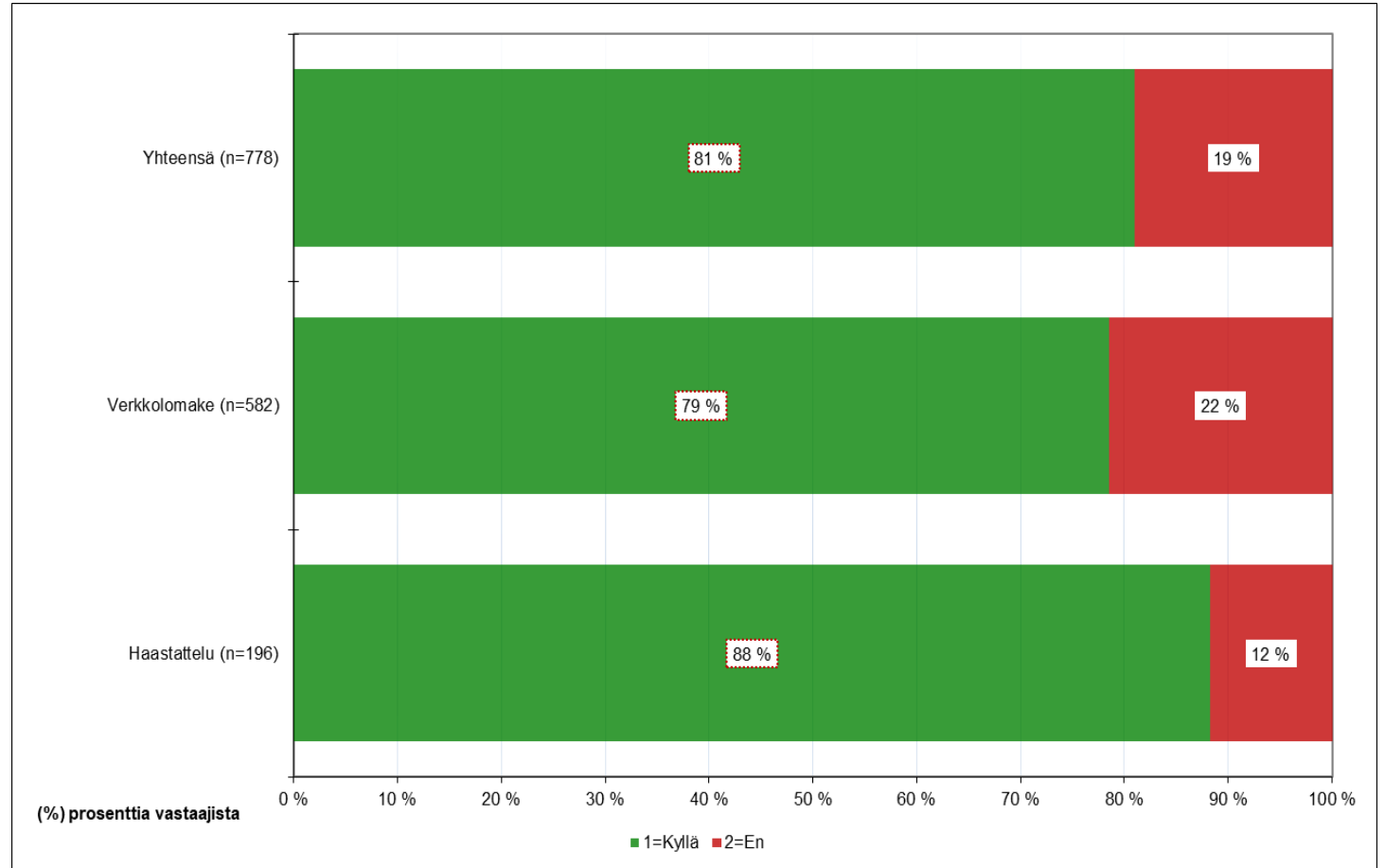
ka=1,2

sd=0,411

Haastattelu:

Ka=1,1

sd=0,323

5. Vammaispalvelut, luvut 6/6

2b. Miksi koet, että saamasi apuvälineet eivät ole riittäviä?

Ainoastaan vastaajat, jotka kokivat etteivät saa riittävästi apuvälineitä (N=125+23)

Verkkolomake (n=109)

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Apuvälineiden riittämättömyys ja vanhentuneisuus mm. tietoteknisten apuvälineiden osalta.
- Suurennuslasit ovat huonoja.
- Riittävän rahoituksen ja tuen puute apuvälineiden, kuten silmälasien hankintaan.
- Byrokratia ja ylipäättänsä hakuprosessin vaikeus.
- Tiedon puute saatavilla olevista apuvälineistä ja niiden hakemisesta.

Haastattelu (n=19)

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Apuvälineiden riittämättömyys ja vanhentuneisuus mm. parempien valojen, lukuavun ja suurennuslasien osalta.
- Riittävän rahoituksen ja tuen puute apuvälineiden, kuten silmälasien hankintaan.
- Byrokratia ja ylipäättänsä hakuprosessin vaikeus (ns. ruinauskulttuuri).
- Tiedon puute saatavilla olevista apuvälineistä ja niiden hakemisesta.

6. Tiedonsaanti ja viestintä 1/2

- Osio aloitettiin kysymyksellä tiedonsaanti- ja viestintäkanavien käytöstä, joista ainakin jotain käytti viikoittain lähes kaikki vastaajat.
- Verkkolomakevastaajien osalta suosituimmat ja vähintään viikoittaiset tiedonsaanti- ja viestintäkanavat olivat: sanoma- ja aikakauslehdet, sis. myös digijulkaisut (76 prosenttia), televisio (75 prosenttia), sähköpostilistat ja uutiskirjeet (70 prosenttia) sekä läheiset ja tuttavat (68 prosenttia).
- Puhelinhaastatteluryhmällä taas: televisio (86 prosenttia), läheiset ja tuttavat (85 prosenttia) ja radio (82 prosenttia).
- Erot kahden tarkasteluryhmän välillä olivat merkittäviä, mikä saattaa johtua erilaisista sähköisten viestintäkanavien käyttötottumuksista tai ylipäätänsä mahdollisuudesta niiden käyttöön.

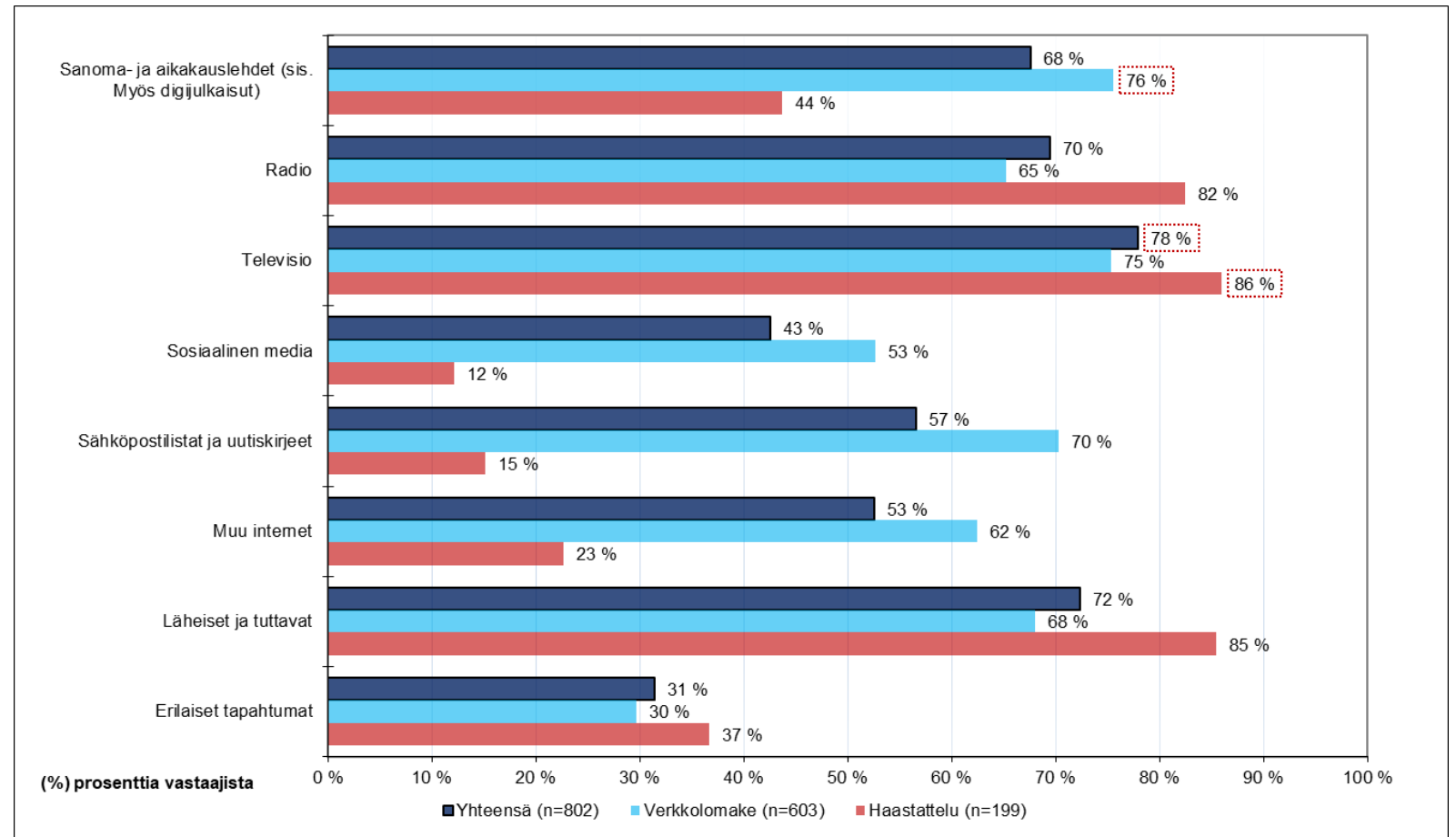
6. Tiedonsaanti ja viestintä 2/2

- Erilaisia ja erilaisissa palveluissa olevia saavutettavuusongelmia ilmoitti edellisen 12 kk:n aikana kokeneensa 75 prosenttia verkkolomakevastaajista ja 41 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista.
- Mikäli ongelmia oli koettu, kohdistuivat ne verkkolomakevastaajilla useimmiten: joukkoliikenteen ja liikkumisen palveluihin (56 prosenttia), viranomaisten verkkopalveluihin (50 prosenttia) sekä kauppojen maksupäätteisiin (48 prosenttia), mutta myös verkkokauppoihin (47 prosenttia) sekä verkkopankkeihin (44 prosenttia).
- Puhelinhaastatteluryhmän osalta keskeiset saavutettavuusongelmat kohdistuivat ennen kaikkea: kauppojen maksupäätteisiin (59 prosenttia) sekä joukkoliikenteen ja liikkumisen palveluihin (46 prosenttia).
- Kaikista verkkolomakevastaajista pistekirjoitusta käytti säännöllisesti tai edes harvoin yhteensä 24 prosenttia eli noin neljännes. Puhelinhaastatteluryhmän osalta osuus oli ainoastaan noin 4 prosenttia. Pistekirjoitusta käytettiin mm. lääkepakkausten tunnistamiseen, tietokoneen ja puhelimen käyttämiseen tai tuotteiden merkitsemiseen.

6. Tiedonsaanti ja viestintä, luvut 1/5

3. Mitä seuraavista tiedonsaanti- ja viestintäkanavista käytät vähintään viikoittain?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

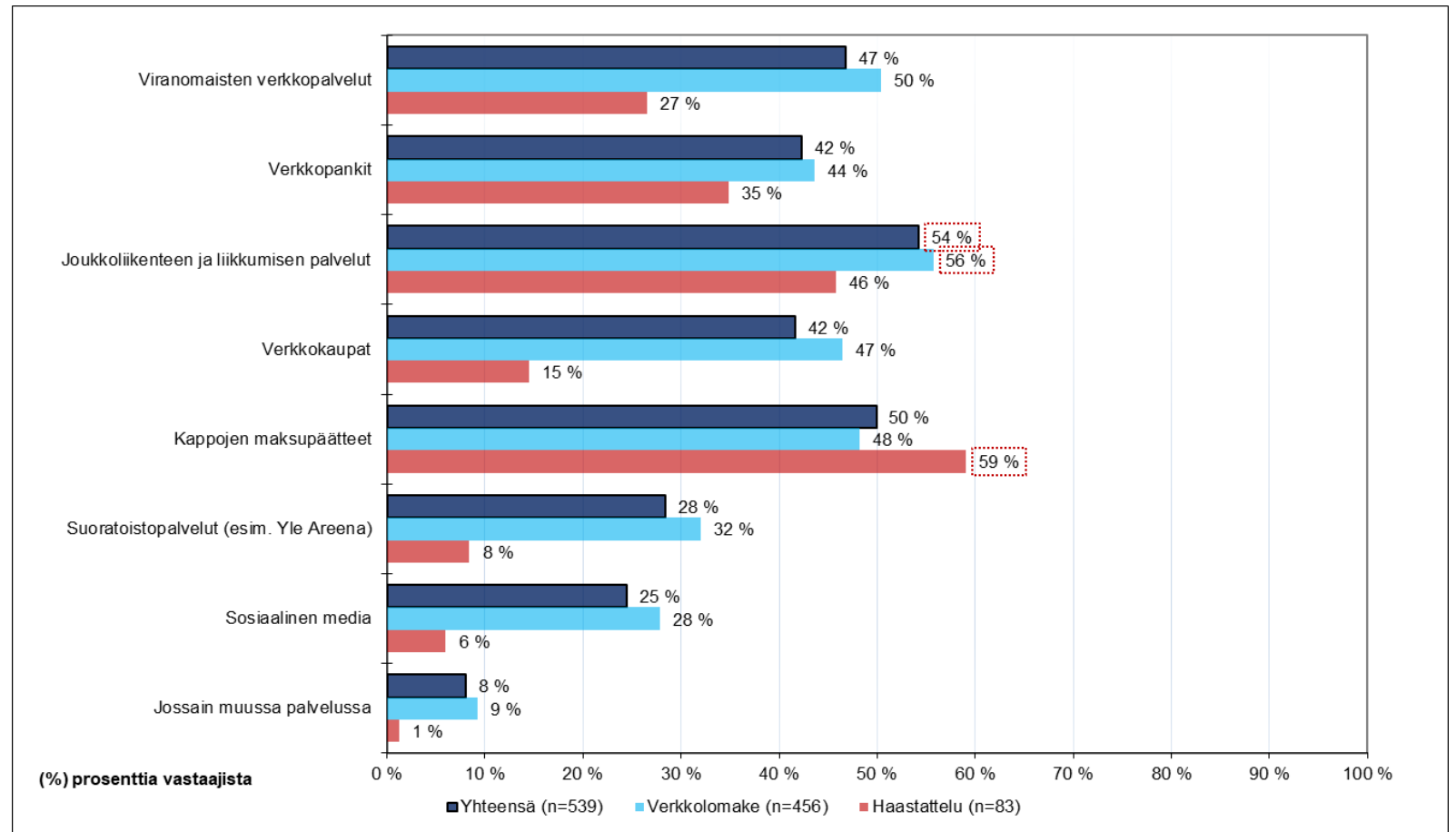

6. Tiedonsaanti ja viestintä, luvut 2/5

4. Oletko kokenut seuraavissa palveluissa itsellesi merkittäviä saavutettavuusongelmia viimeisen 12 kk:n aikana?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

Saavutettavuusongelmia kohtasi 75 % verkkolomake-vastaajista ja 41 % haastatelluista vastaajista. Oikealla kuvaajassa olevat luvut ovat suhteessa niiden vastaajien määrään, jotka kohtasivat mitään saavutettavuusongelmia.

6. Tiedonsaanti ja viestintä, luvut 3/5

4. Oletko kokenut seuraavissa palveluissa itsellesi merkittäviä saavutettavuusongelmia viimeisen 12 kk:n aikana?

Ainoastaan vastaajat, jotka vastasivat ”jossain muussa palvelussa” (N=42+1)

Verkkolomake (n=41):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Kaupat ja hintalaput mm. hintalappujen ja vaakanumeroiden lukemisen osalta.
- Television tekstitykset ja niiden lukeminen.
- Terveysasemilla ja lääkärikäynneillä koetut haasteet.
- Kosketusnäytölliset itsepalveluautomaatit (mm. joukkoliikenne, pikaruokalat, työpaikkaruokalan itsepalvelukassat).

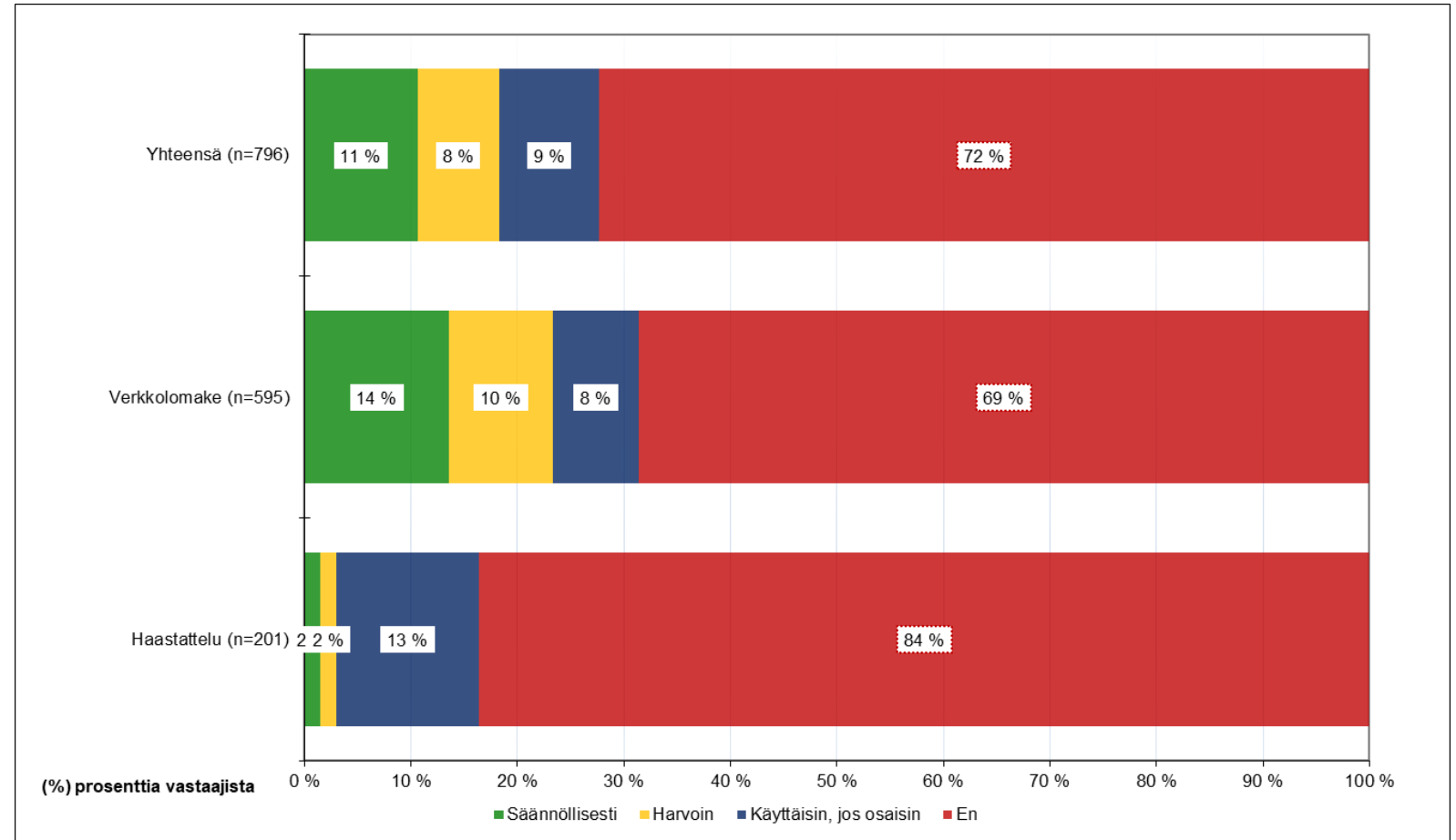
Haastattelu (n=1):

- Kännykkäpalvelut

6. Tiedonsaanti ja viestintä, luvut 4/5

5. Käytätkö pistekirjoitusta?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

6. Tiedonsaanti ja viestintä, luvut 5/5

5b. Mihin käytät pistekirjoitusta?

Ainoastaan vastaajat, jotka käyttävät pistekirjoitusta säännöllisesti tai harvoin (N=139+6)

Verkkolomake (n=128):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Lääkepakkausten tunnistamiseen.
- Tietokoneen käyttämiseen ml. muistiinpanojen tekemiseen ja tekstin lukemiseen.
- Viestien kirjoittamiseen ja lukemiseen puhelimella.
- Muistiinpanoihin.
- Tuotteiden merkitsemiseen, kuten maustepurkit ja CD-levyt.
- Ylipäättänsä kirjoittamiseen ja lukemiseen.

Haastattelu (n=6):

Vastauksina mm.

- Ylipäättänsä lukemiseen ja kirjoittamiseen.
- Tuotteiden merkitsemiseen.
- Asioiden hoitoon ja kaikkeen mahdolliseen.

7. Liikkuminen 1/2

- Osion ainoassa kysymyksessä tarkasteltiin sitä, miten liikkumista kodin ulkopuolella voitaisiin helpottaa. Arviointi tapahtui kolmiportaisella asteikolla, jossa 3=paljon, 2=hieman ja 1=ei yhtään. Tuloksia voidaan tarkastella siten, että mitä lähempänä keskiarvo on lukua 3, sitä enemmän asian lisääntyminen tai parantuminen helpottaisi liikkumista kodin ulkopuolella. Osana keskiarvolukua on ilmoitettu myös luokkien 3=paljon ja 2=hieman yhteenlaskettu prosenttiosuus.

Verkkolomakevastaajat:

1. Kulkureittien yleinen esteettömyys, esim. työmaat ka 2,6 (94%)
2. Pysäkkikuulutukset joukko-liikennevälineissä ka 2,6 (89%)
3. Henkilökohtaisen avustajan käyttö ka 2,5 (87%)
4. Äänimajakat ja kuulutukset ka 2,4 (86%)
5. Katu-/lattiamerkinnät ja ohjaavat listat ka 2,4 (86%)
6. Opasteiden luettavuus ka 2,4 (84%)
7. Valaistus ka 2,4 (81%)
8. Joukkoliikenteen lipunmyynnin saavutettavuus ka 2,2 (75%)

Puhelinhaastattelut

1. Henkilökohtaisen avustajan käyttö ka 2,4 (73%)
2. Äänimajakat ja kuulutukset ka 2,0 (51%)
3. Opasteiden luettavuus ka 1,9 (53%)
4. Valaistus ka 1,9 (52%)
5. Kulkureittien yleinen esteettömyys ka 1,9 (50%)
6. Katu-/lattiamerkinnät ja ohjaavat listat ka 1,8 (47%)
7. Pysäkkikuulutukset joukko-liikennevälineissä ka 1,8 (38%)
8. Joukkoliikenteen lipunmyynnin saavutettavuus ka 1,4 (18%)

7. Liikkuminen 2/2

- Tuloksia arvioitaessa on hyvä huomata, että puhelinhaastatteluryhmä kokee asioiden lisäämisen vaikutukset vähäisempänä, mikä voi johtua mm. vastaajaryhmän mahdollisuuksista liikkua ylipäättänsä.

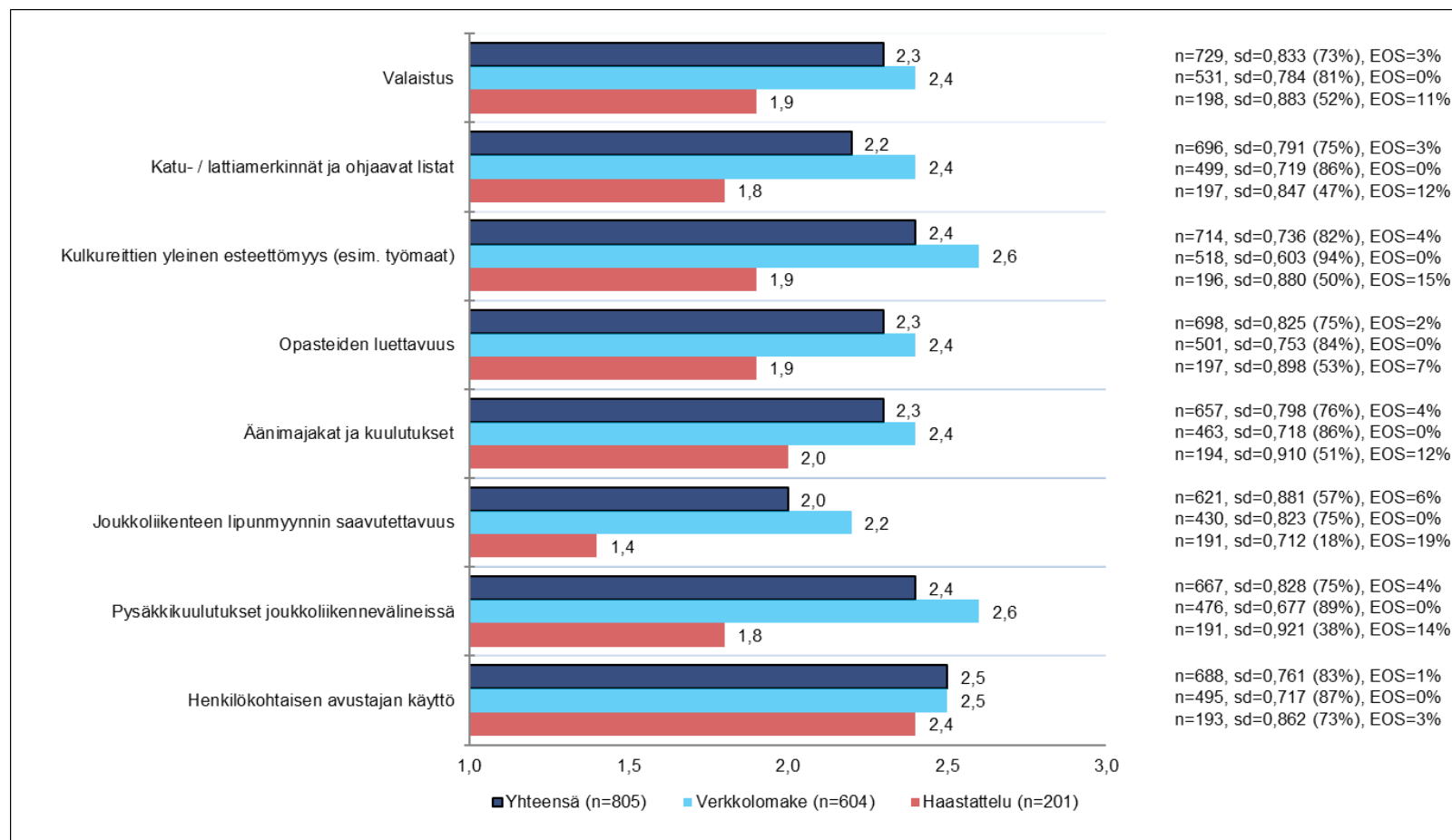
7. Liikkuminen, luvut

6. Kuinka paljon seuraavien asioiden lisääntyminen tai parantuminen helpottaisi liikkumistasi kodin ulkopuolella?

Kaikki vastaajat (N=604+201) ka

3=Paljon, 2=Hieman, 1=Ei lainkaan

%-osuus on vaihtoehtojen 3+2 yhteenlaskettu osuus.

8. Turvattomuuden kokeminen

- Verkkolomakevastaajat tunsivat näkövammansa vuoksi turvattomuutta tai pelkoa useammin kuin puhelinhaastatteluryhmän vastaajat, sillä kaikista verkkolomakeryhmän vastaajista turvattomuutta tai pelkoa oli viimeisen 12 kk:n aikana tuntenut ainakin joskus, hieman yli puolet (54 prosenttia) vastaajista. Puhelinhaastatteluryhmän osalta vastaava osuus oli merkittävästi pienempi, 26 prosenttia.
- Vastaajien kokema turvattomuuden tunne kohdistui useimmiten mm. yksin liikkumiseen, liikenteen vaaroihin ja huonoon valaistukseen.

8. Turvattomuuden kokeminen, luvut 1/2

7. Oletko tuntenut näkövammiasi vuoksi turvattomuutta tai pelkoa viimeisen 12 kk:n aikana?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

Yhteensä:

ka=2,4

sd=1,147

Verkkolomake:

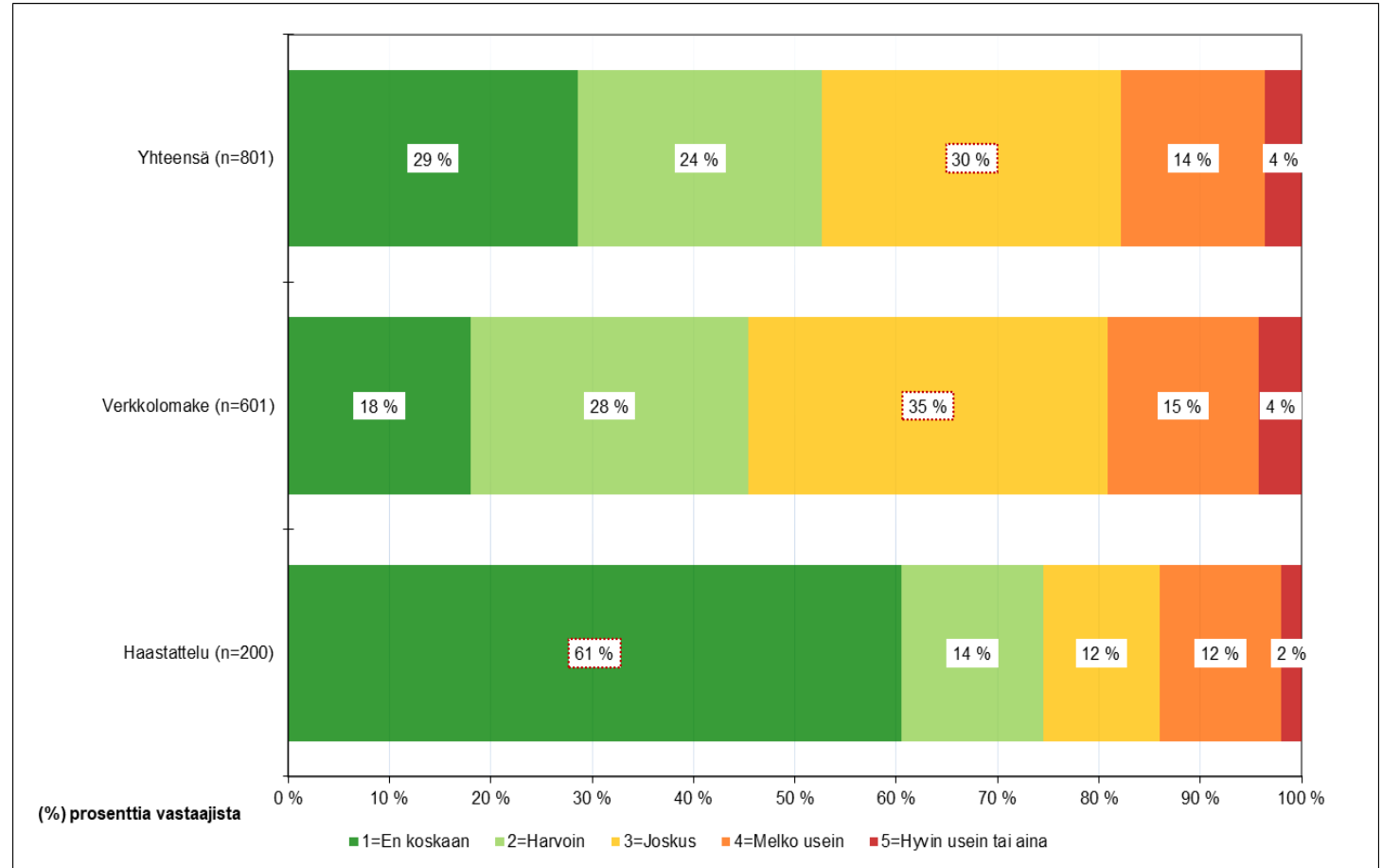
ka=2,6

sd=1,073

Haastattelu:

Ka=1,8

sd=1,162

8. Turvattomuuden kokeminen, luvut 2/2

7b. Kuvaile tarkemmin kokemaasi turvattomuutta?

Ainoastaan vastaajat, jotka vastasivat ”melko usein” ja ”hyvin usein tai aina” (N=115+28)

Verkkolomake (n=95):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Yksin liikkumisen ja eksymisen pelko ml. pelko joutumisesta onnettomuuteen liikuttaessa ulkona.
- Liikenteen vaarat mm. suojateiden ylityksissä, mutta myös polkupyörien ja sähköpotkulautojen vuoksi.
- Huonon valaistuksen ja pimeyden aiheuttama turvattomuus.
- Vieraisissa paikoissa liikkumisen haasteet.
- Kuljetuspalveluiden epäluotettavuus.
- Valkoisen kepin ”stigma” ja sen tuoma haavoittuvuus ja pelko helpoksi kohteeksi joutumisesta.

- Syrjintä ja ulkopuolisuuden kokeminen.

Haastattelu (n=25):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Yksin liikkumisen vaikeus sekä eksymisen pelko.
- Pimeässä toimimisen vaikeus.
- Pelko ja epävarmuus sekä avuttomuuden tunne.
- Erityiset tilanteet ja paikat, kuten pidemmät lenkit, korkeuserot ja pankkiautomaattinostot.

9. Mukautukset opiskelussa ja työelämässä

- Osallistumisaste opiskeluun tai työelämään oli kahden eri tarkasteluryhmän välillä merkittävästi erilainen. Verkkolomakevastaajista 30 prosenttia ilmoitti opiskelevansa tai olevansa mukana työelämässä, kun taas puhelinhaastatteluryhmän osalta vastaava osuus oli ainoastaan 6 prosenttia.
- Kaikista niistä vastaajista, jotka olivat mukana työelämässä tai opiskelivat, yhteensä 49 prosenttia verkkolomakevastaajista ja peräti 82 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista ilmoitti, että oppilaitoksessa tai työpaikalla oli olosuhteita mukautettu näkövammaan vuoksi paremmin soveltuviksi. Tarkastelussa on kuitenkin syytä huomioida puhelinhaastatteluryhmän pieni koko (n=11).
- Mukautuksia, joita vastaajat olivat saaneet, olivat mm. muutokset valaistukseen, tietotekniset apuvälineet, mahdollisuus etätööhön sekä erilaiset henkilökohtaiset avustajat ja taksimatkat.
- Samaisten vastaajien ilmoittamia ja vielä tarvittavia mahdollisia lisämukautuksia olivat mm. työpisteiden ja ylipäättänsä työtilaan liittyvät mukautukset sekä riittävä tuki ja koulutus uusien laitteiden ja ohjelmistojen oppimiseen.

9. Mukautukset opiskelussa ja työelämässä, luvut 1/4

8. Opiskeletko tai oletko mukana työelämässä?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

Yhteensä:

ka=1,8

sd=0,424

Verkkolomake:

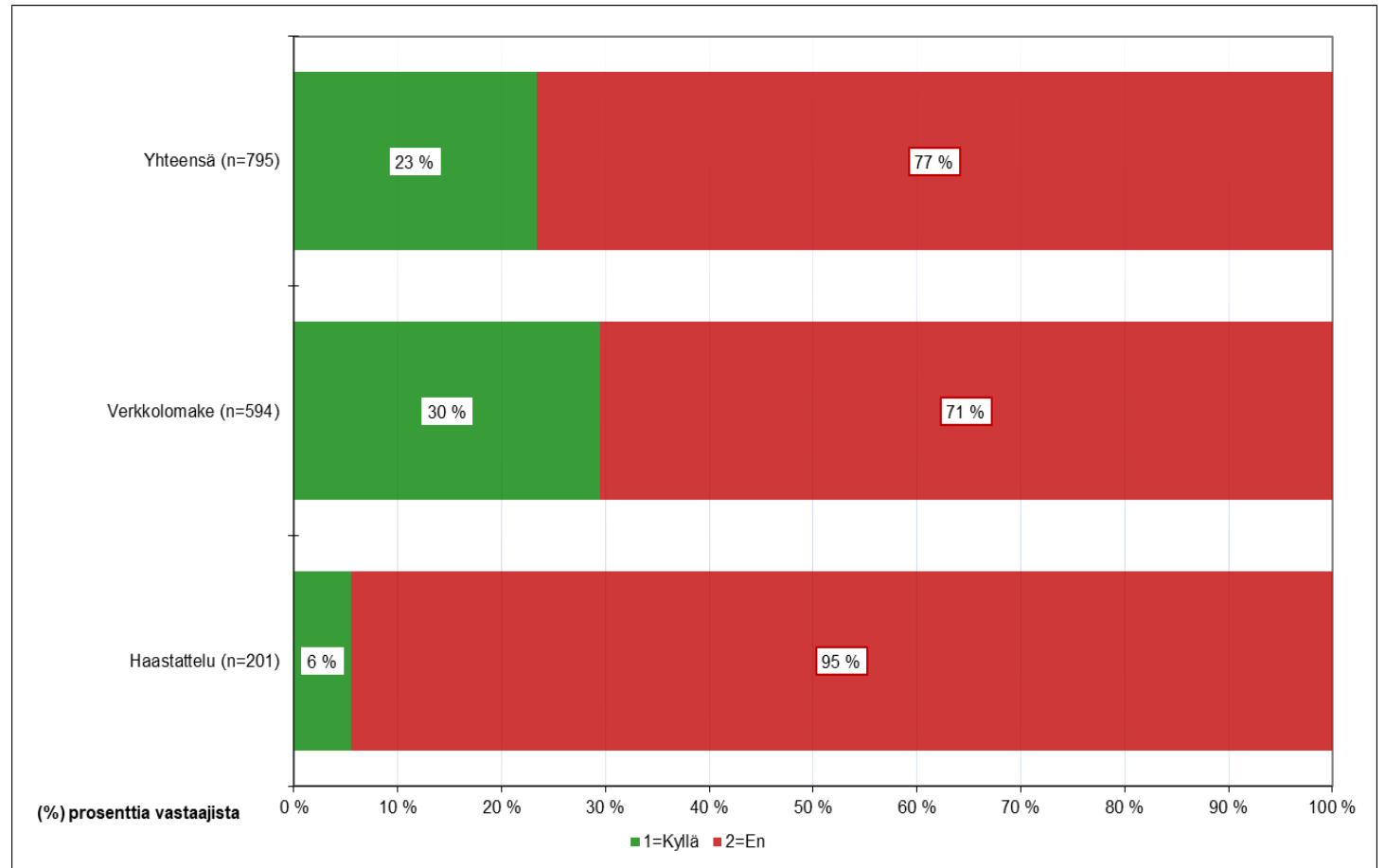
ka=1,7

sd=0,456

Haastattelu

Ka=1,9

sd=0,228

9. Mukautukset opiskelussa ja työelämässä, luvut 2/4

8b. Onko oppilaitoksesi tai työpaikkasi olosuhteita mukautettu sinulle näkövammiasi vuoksi paremmin soveltuviksi?

Ainoastaan vastaajat, jotka opiskelevat tai ovat työelämässä (N=175+11) %

Yhteensä:

ka=1,5

sd=0,501

Verkkolomake:

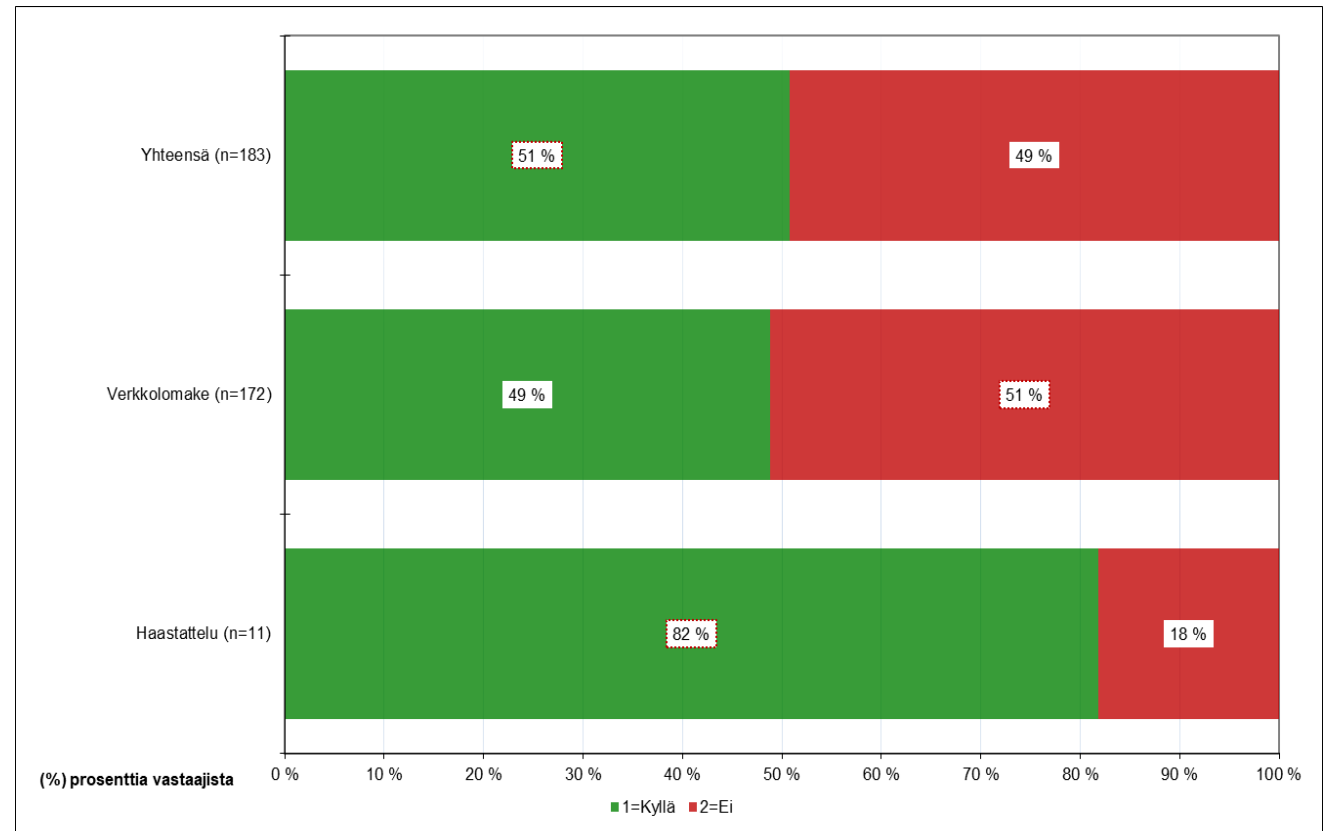
ka=1,5

sd=0,501

Haastattelu:

Ka=1,2

sd=0,405

9. Mukautukset opiskelussa ja työelämässä, luvut 3/4

8c. Millaisia mukautuksia olet saanut?

Ainoastaan vastaajat, jotka opiskelevat tai ovat työelämässä ja joiden olosuhteita on mukautettu (n=84+9)

Verkkolomake (n=75):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Valaistuksen parantaminen.
- Tietotekniset apuvälineet, kuten suurennus- ja ruudunlukuohjelmat, suuremmat näytöt, erilliset näppäimistöt ja hiiret sekä muut apuvälineet.
- Etätyömahdollisuus joko kokonaan tai osittain.
- Henkilökohtaiset avustajat, taksimatkat ja muut liikkumista helpottavat palvelut.
- Ergonomiset mukautukset, kuten soveltuvat työkalusteet, työpisteen sijainti ja värit.

- Opiskeluun liittyvät mukautukset, kuten lisäaika tehtävissä, tenttimahdollisuus tietokoneella, materiaalien saaminen etukäteen ja henkilökohtaisen avustajan käyttö oppilaitoksissa.

Haastattelu (n=9):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Valaistuksen parantaminen.
- Mukautukset, joilla muutetaan ylipäättänsä työympäristöä ja työn luonnetta näön mukaan.

Muina vastauksina mm.

- Oppimisympäristön mukautukset (esim. Muikku)
- Teknologiset mukautukset, kuten Luku-TV ja mukautukset puhelimeen.

9. Mukautukset opiskelussa ja työelämässä, luvut 4/4

8d. Millaisia mukautuksia mahdollisesti vielä tarvitsisit?

Ainoastaan vastaajat, jotka opiskelevat tai ovat työelämässä ja joiden olosuhteita on mukautettu (n=84+9)

Verkkolomake (n=42):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Valaistuksen parantaminen.
- Työpisteen ja työtilan mukautukset, kuten oma tai rauhallisempi työtila.
- Tuki ja koulutus uusien laitteiden ja ohjelmistojen oppimiseen, mutta myös esim. erityisjärjestelyjen sopimiseen.
- Kuljetuspalveluihin liittyvät mukautukset, esim. taksimatkat ja niiden korvaaminen.
- Rakennusten esteettömyys mm. pistemerkintöjä lisäämällä.
- Ammattikirjallisuuteen liittyvä saavutettavuus.

Haastattelu (n=2):

Vastauksina.

- Luettavuuden parantaminen.
- Klikkausongelmiin (hiiri) puuttuminen, koska ei näe.

10. Osallistuminen ja kulttuuripalvelujen käyttö 1/2

- Peräti 72 prosenttia verkkolomakevastaajista ja 61 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista ilmoitti, että näkövamma vaikutti osallistumisen laatuun ja määrään. Osallistumisella tarkoitettiin henkilön aktiivista mukanaoloa ja osallistumista esim. erilaisiin yhteisöihin, keskusteluihin tai tapahtumiin.
- Näkövamma vaikeutti osallistumista mm. siksi, että osallistumiseen tarvittiin saattajaa, liikkuminen uusissa ja vieraisissa paikoissa oli ylipäätänsä haastavaa, mutta myös siksi, että näkövamma aiheutti osalle vastaajista ulkopuolisuuden tunnetta.

10. Osallistuminen ja kulttuuripalvelujen käyttö 2/2

- Yhteensä 11 prosenttia verkkolomakevastaajista ja 35 prosenttia puhelinhaastatelluista ei ollut käyttänyt viimeisen 12 kk:n aikana kulttuuripalveluja lainkaan.
- Mahdollinen kulttuuripalvelujen käyttö kohdistui verkkolomakevastaajilla etenkin: kirjastopalveluihin, mukaan lukien Celiaan (69 prosenttia), musiikkikonsertteihin, keikkoihin ja musiikkifestivaaleihin (56 prosenttia) sekä teatteriin, tanssiin tai muuhun esittävään taiteeseen (46 prosenttia). Puhelinhaastatteluryhmän osalta käytetyimmät kulttuuripalvelut olivat niin ikään: kirjastopalvelut, mukaan lukien Celia (41 prosenttia), musiikkikonsertit, keikat ja musiikkifestivaalit (27 prosenttia) sekä teatteri, tanssi ja muu esittävä taide (25 prosenttia).
- Kaikista verkkolomakevastaajista hieman yli puolet (57 prosenttia) arvioi, että voisi käyttää enemmän kulttuuripalveluja, jos liikkuminen kodin ulkopuolella olisi helpompaa. Vastaava osuus oli puhelinhaastatteluryhmässä niin ikään 57 prosenttia, joskin ehdottoman kieltävästi vastanneiden osuus oli huomattavasti verkkolomakevastaajaryhmää korkeampi (33 prosenttia ja 14 prosenttia).

10. Osallistuminen ja kulttuuripalvelujen käyttö, luvut 1/5

9. Vaikuttaako näkövammasi osallistumisesi laatuun tai määrään?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

Yhteensä:

ka=1,3

sd=0,462

Verkkolomake:

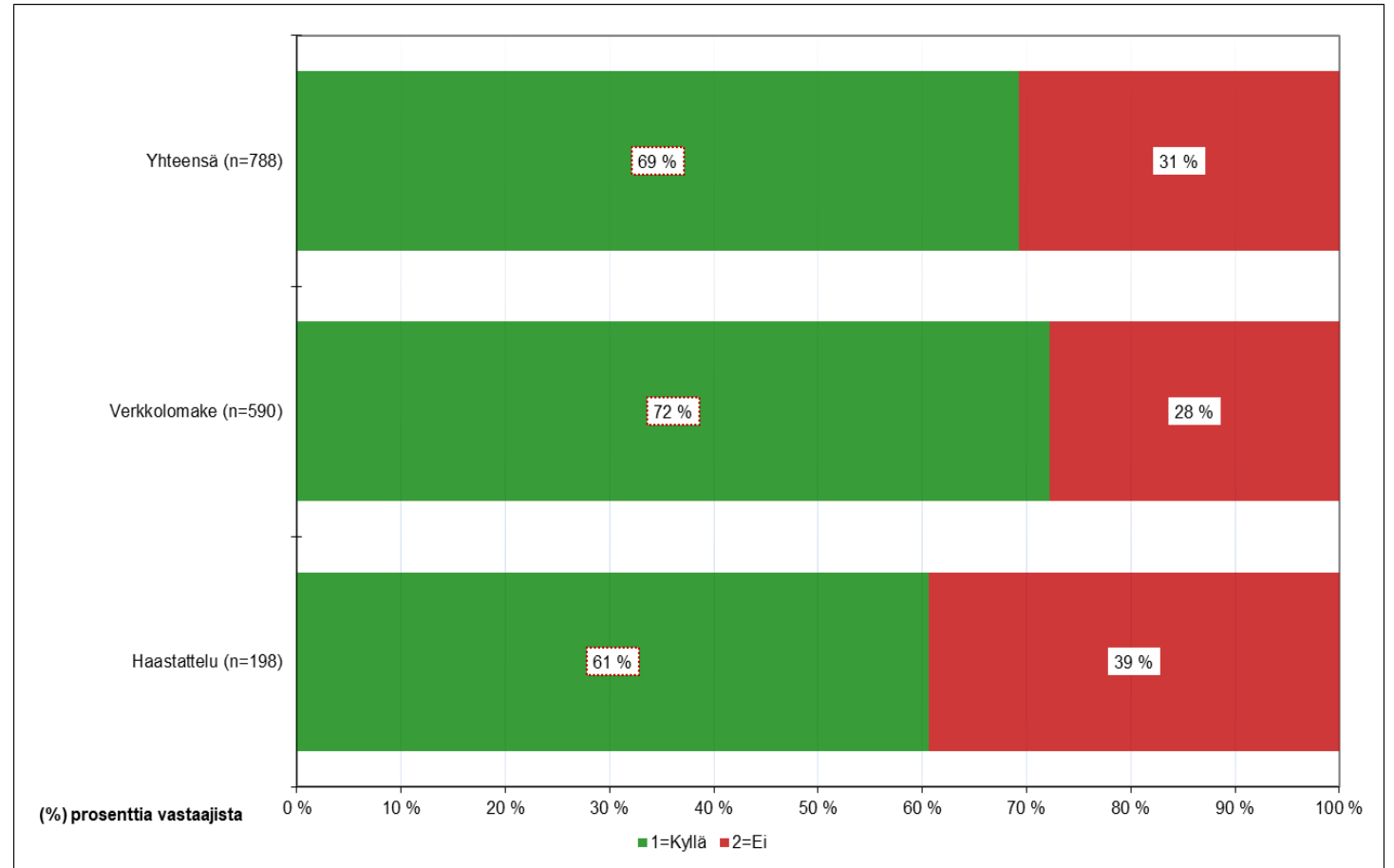
ka=1,3

sd=0,448

Haastattelu:

Ka=1,4

sd=0,490

10. Osallistuminen ja kulttuuripalvelujen käyttö, luvut 2/5

9b. Millaisia vaikutuksia näkövammalla on osallistumiseesi?

Ainoastaan vastaajat, joilla näkövamma vaikuttaa osallistumisen laatuun tai määrään (N=426+120)

Verkkolomake (n=346):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Osallistumisen vaikeus tai jopa mahdottomuus erilaisiin aktiviteetteihin ja tapahtumiin ilman saattajaa tai avustajaa.
- Liikkuminen uusissa tai vieraissa paikoissa on haastavaa, jolloin lähtökynnys on ylipäättänsä korkea.
- Ulkopuolisuuden tunne, koska osallistuminen ei ole samanlaista kuin näkeville ja sokeana jää toisinaan sivuun keskusteluista eikä näe tekstejä.

- Saavutettavuusongelmien haasteet eli tilaisuudet, joihin haluaisi mennä, ovat usein esteellisissä paikoissa. Saavutettavia aineistoja ei aina ole.

Haastattelu (n=94):

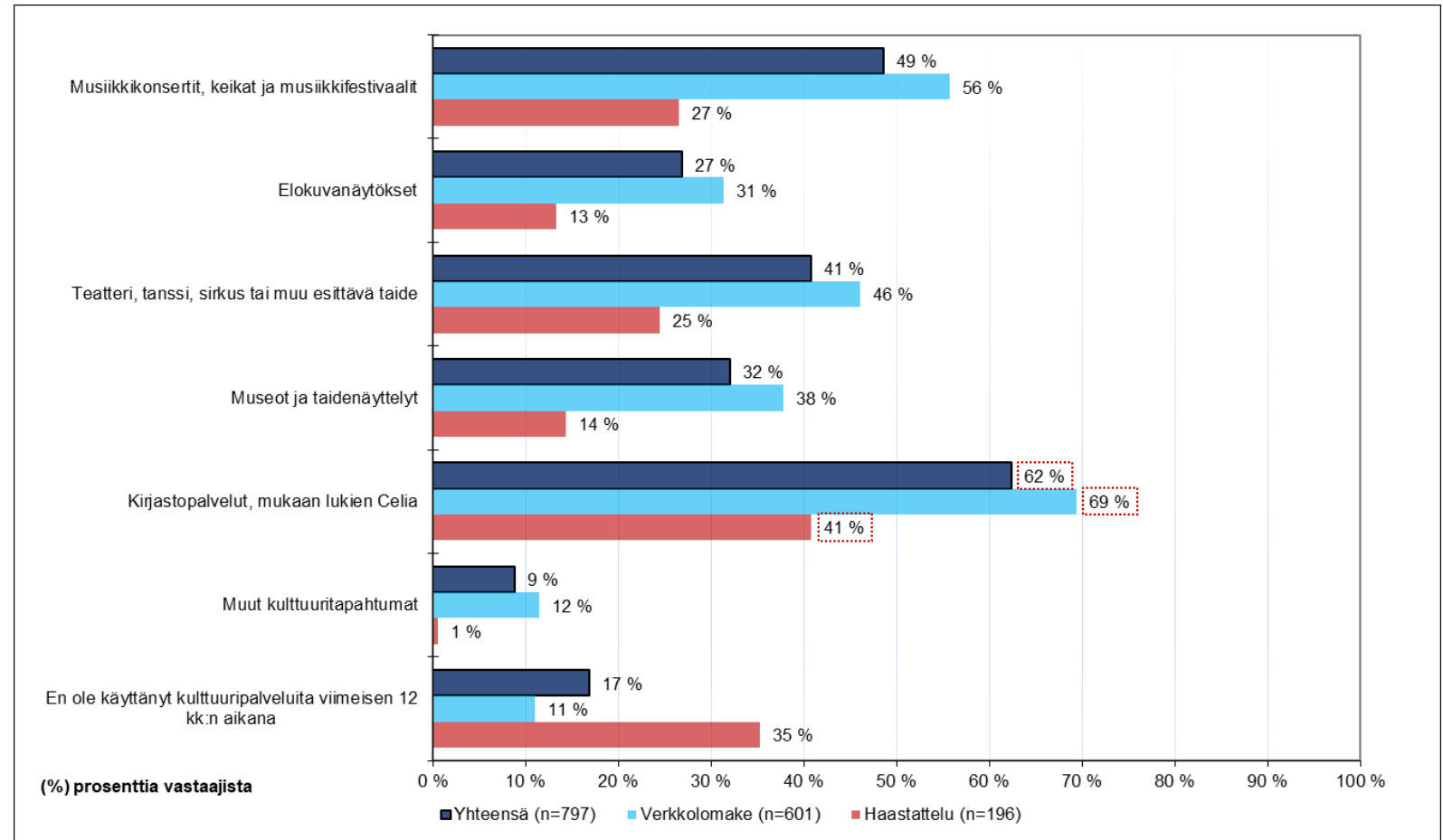
Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Saattajan tai avustajan tarve tapahtumisiin osallistumiseksi.
- Yleinen uskalluksen puute.
- Ulkopuolisuuden tunne "outsider".
- Heikosta näöstä johtuva nautinnon puute.

10. Osallistuminen ja kulttuuripalvelujen käyttö, luvut 3/5

10. Mitä seuraavista kulttuuripalveluista käytät tai olet käyttänyt viimeisen 12 kk:n aikana?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

10. Osallistuminen ja kulttuuripalvelujen käyttö, luvut 4/5

10. Mitä seuraavista kulttuuripalveluista käytät tai olet käyttänyt viimeisen 12 kk:n aikana?

Ainoastaan vastaajat, jotka vastasivat ”muut kulttuuritapahtumat” (N=69+1)

Verkkolomake (n=69):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Kerhojen ja yhdistysten järjestämät tapahtumat.
- Urheilutapahtumat, kuten jääkiekko- ja jalkapallo-ottelut.
- Kirkko ja uskonnolliset tilaisuudet.
- Messut ja markkinat, kuten ruokamessut ja kirjamesut.
- Erilaiset luennot ja webinaarit.

Haastattelu (n=1):

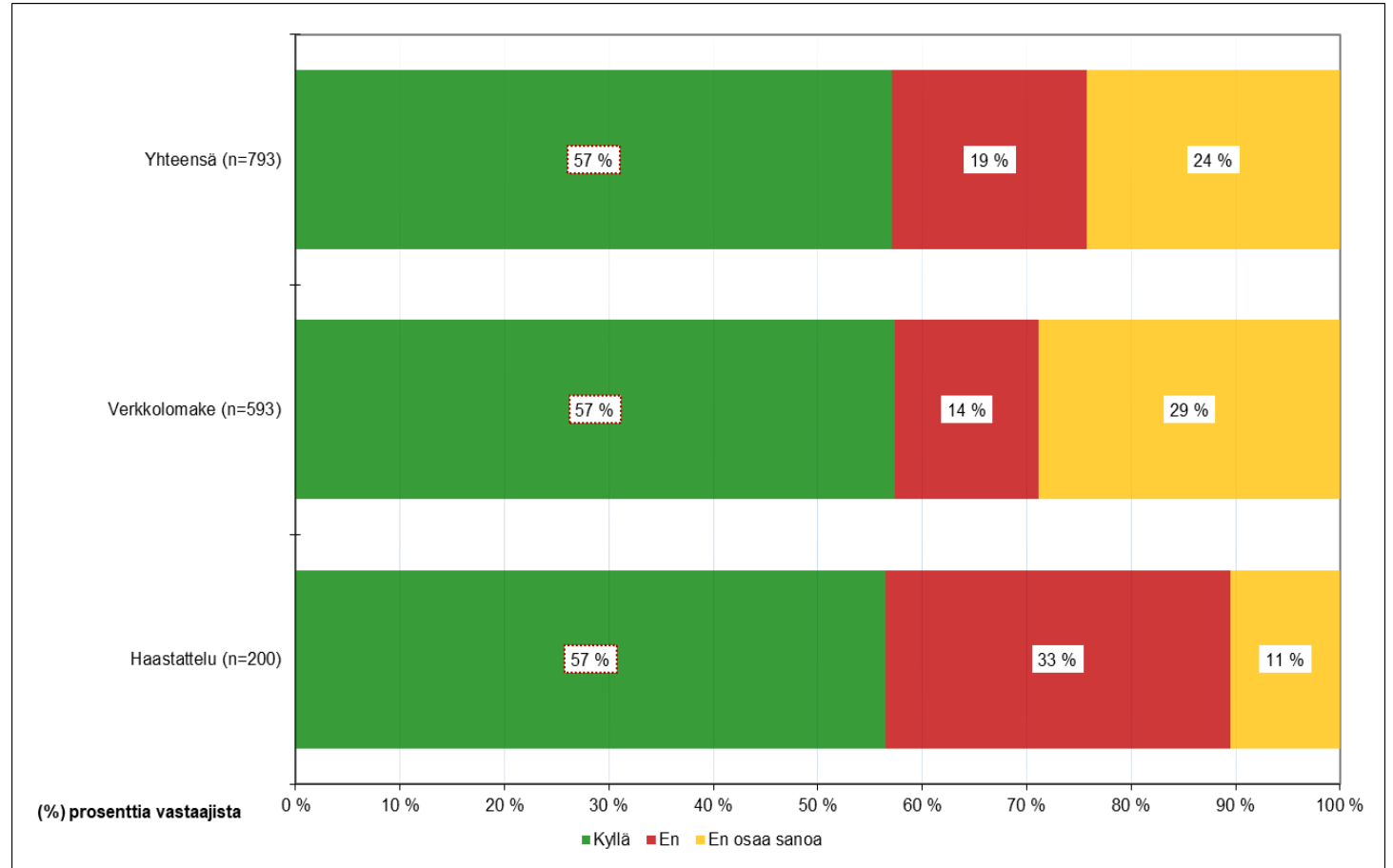
Yksittäisinä vastauksina.

- Jääkiekko.

10. Osallistuminen ja kulttuuripalvelujen käyttö, luvut 5/5

11. Käyttäisitkö enemmän kulttuuripalveluja, jos kodin ulkopuolella liikkuminen olisi helpompaa?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

11. Syrjintä

- Yhteensä 45 prosenttia verkkolomakevastaajista ja 88 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista ilmoitti, ettei ollut kokenut näkövammasta johtuvaa syrjintää viimeisen 12 kk:n aikana. Mikäli syrjintää oli koettu, koettiin sitä tyypillisesti harvoin.
- Eroja kahden eri tarkasteluryhmän vastausten välillä voitaneen selittää jo luontaisesti erilaisilla vastaajaryhmillä, jossa jälkimmäisessä tarkasteluryhmässä oli oletettavasti myös paljon sellaisia vastaajia, joiden liikkumis- ja osallistumismahdollisuudet olivat ylipäätänsä rajoitetumpia.
- Mikäli vastaajat olivat kokeneet syrjintää, kohdistui se verkkolomakevastaajilla useimmiten: muissa kuluttajapalveluissa, kuten pankki-, posti- ja kauppapalveluissa (38 prosenttia), viranomaisten taholta (33 prosenttia), vapaa-ajan harrastuksissa (33 prosenttia) sekä joukkoliikenteessä ja muussa matkustamisessa (32 prosenttia). Puhelinhaastatteluryhmän (n=19) vastaajat olivat kokeneet syrjintää ennen kaikkea muissa kuluttajapalveluissa, kuten pankki-, posti ja kauppapalveluissa (68 prosenttia).
- Vastaajien omin sanoin kuvailema syrjintä saattoi olla niin työelämään liittyvää, vähättelyä ja väheksymistä, mutta myös erilaisia saavutettavuusongelmia etenkin digitaalisten palvelujen osalta.

11. Syrjintä, luvut 1/4

12. Onko sinua kohdeltu näkövammasi vuoksi syrjivästi viimeisen 12 kk:n aikana?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

Yhteensä:

ka=1,7

sd=0,991

Verkkolomake:

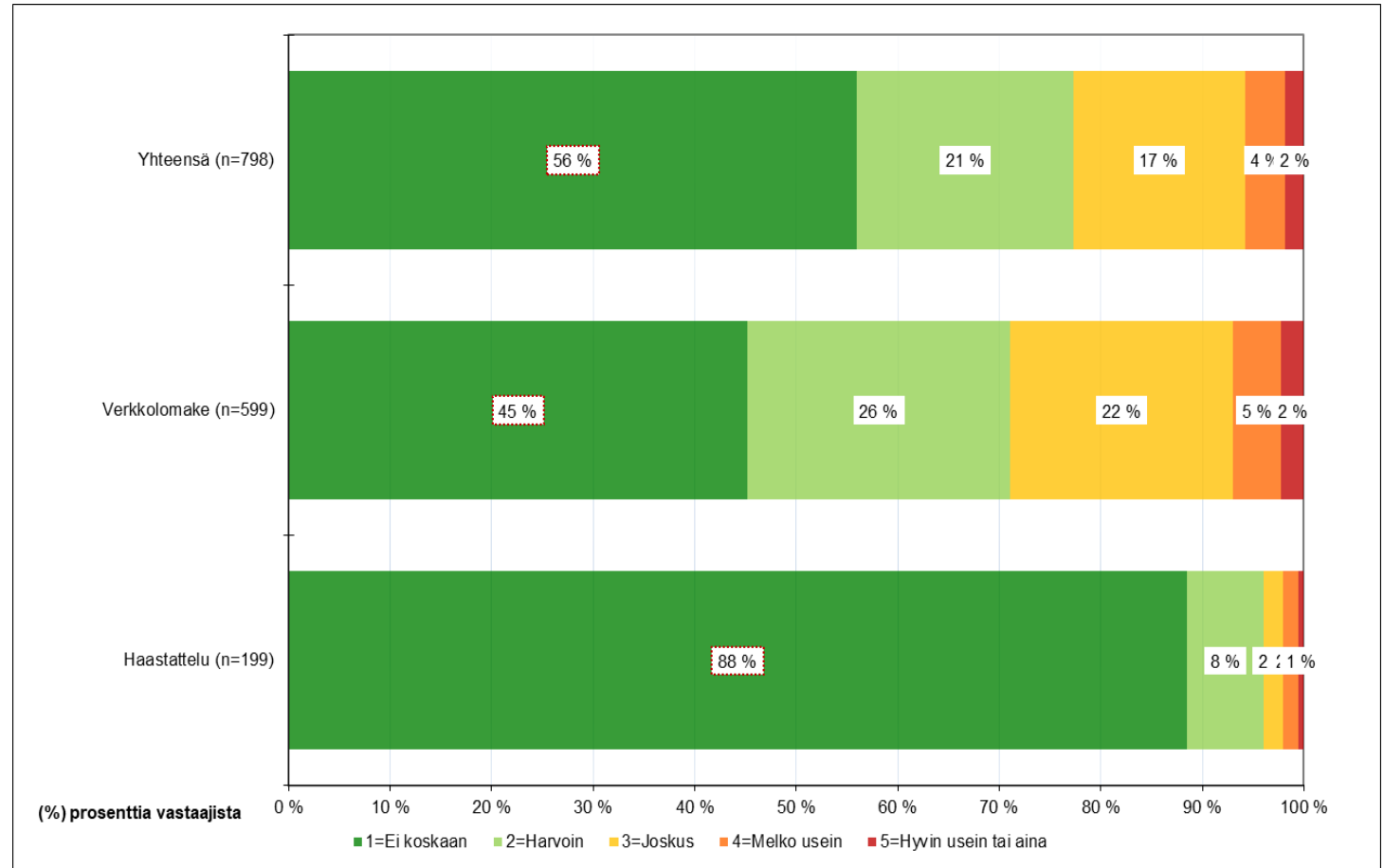
ka=1,9

sd=1,028

Haastattelu:

Ka=1,2

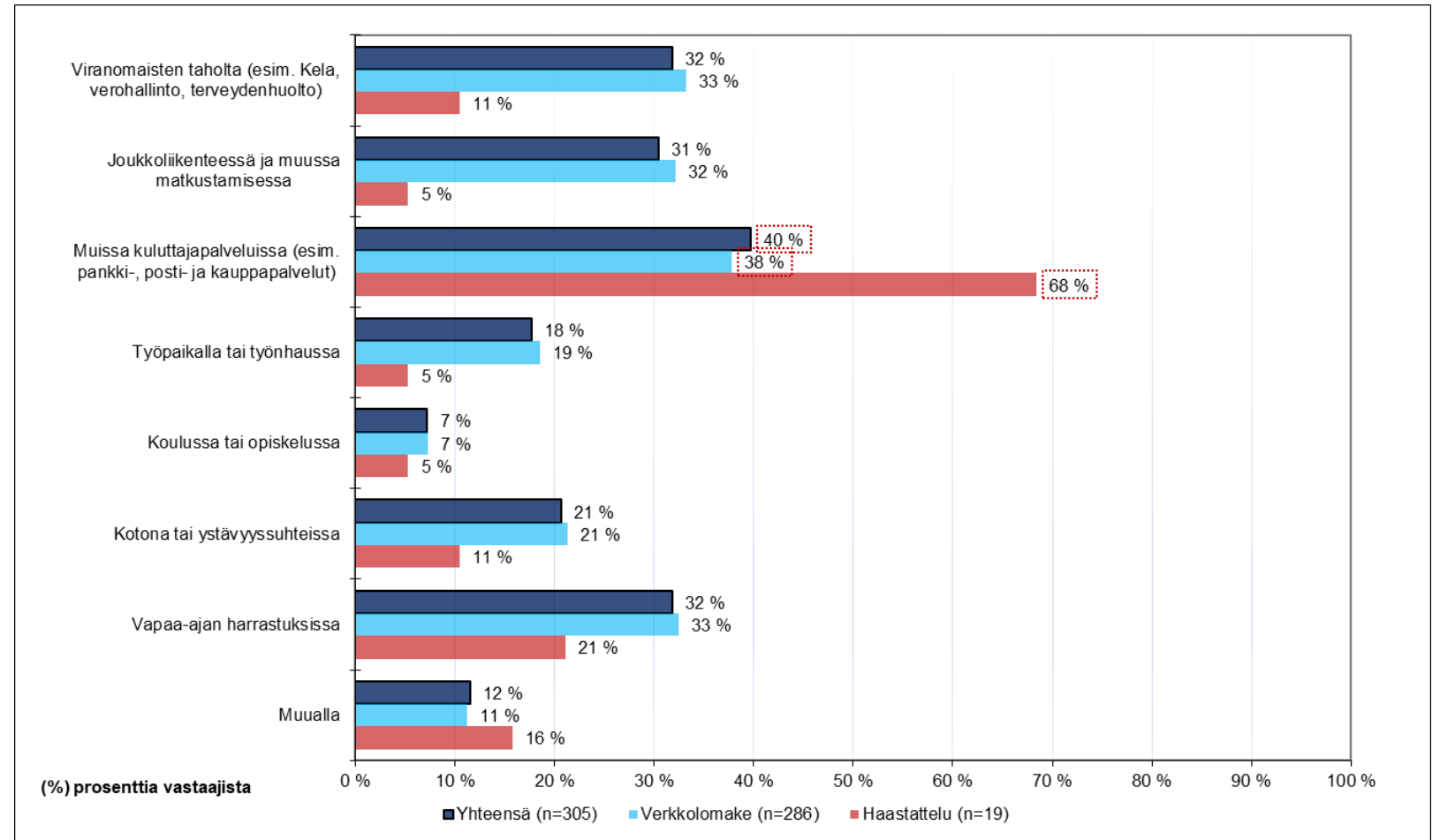
sd=0,584

11. Syrjintä, luvut 2/4

12b. Missä tai minkä taholta olet kokenut syrjintää viimeisen 12 kk:n aikana?

Ainoastaan vastaajat, jotka kokeneet syrjintää edes harvoin (N=328+23) %

11. Syrjintä, luvut 3/4

12b. Missä tai minkä taholta olet kokenut syrjintää viimeisen 12 kk:n aikana?

Ainoastaan vastaajat, jotka vastasivat ”muualla” (N=32+3)

Verkkolomake (n=31):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Kaupat ja muut palvelutilanteet, kuten ravintolat ja kahviot.
- Kuljetuspalveluissa ja niissä olleissa palvelupuutteissa, mutta myös epäasiallisessa kohtelussa.
- Vammaispalveluissa ja hyvinvointialueen palveluissa.
- Yhteiskunnan yleisissä asenteissa näkövammaisia kohtaan ja syrjinnässä mm. puhuttelemisen osalta.

Haastattelu (n=3):

Yksittäisinä vastauksina

- Tietämättömät muut ihmiset.
- Naapuri.
- Oma tytär.

11. Syrjintä, luvut 4/4

12c. Kerro tarkemmin kokemastasi syrjinnästä

Ainoastaan vastaajat, jotka kokeneet syrjintää edes harvoin (N=328+23)

Verkkolomake (n=188):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Työelämään ja työnhakuun liittyvä syrjintä, kuten työn saanti tai eteneminen työuralla.
- Vähättely ja väheksyntä esim. työpaikalla, viranomaisten taholta tai asiakaspalvelussa.
- Saavutettavuusongelmat etenkin erilaisten digitaalisten palveluiden osalta.
- Sosiaalisissa tilanteissa ulkopuolelle jättäminen esim. työpaikalla tai palvelutilanteessa.
- Asiakaspalvelun puutteet ylipäättänsä, kuten huono kohtelu ja haasteet avun saamisessa.

- Terveystieteiden haasteet mm. syrjinnän ja vähättelyn tai ylipäättänsä kuulluksi tulemisen osalta.
- Haasteet, jotka liittyvät sisäänpääsyyn opaskoiran kanssa.

Haastattelu (n=16):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Huono kohtelu ja pilkkaaminen.
- Huono palvelu julkisissa tiloissa, kuten pankkipalvelun vuorolapun haasteet.
- Huomioimattomuus.
- Epäillyt ja syytökset esim. teeskentelystä.

12. Läheisten tuki ja selviytyminen arjessa 1/2

Tuen saaminen ja yksinäisyys

- Yhteensä 94 prosenttia verkkolomakevastaajista ja 98 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista ilmoitti saavansa apua tai tukea arjen toimista suoriutumiseen.
- Verkkolomakevastaajat saivat tukea useimmiten perheenjäseniltä ja sukulaisilta (87 prosenttia), ystäviltä (59 prosenttia) sekä naapureilta (24 prosenttia).
- Puhelinhaastatteluryhmän vastaajat saivat tukea niin ikään perheenjäseniltä ja sukulaisilta (92 prosenttia), ystäviltä (45 prosenttia) ja naapureilta (41 prosenttia). Naapureiden osuus oli tukilähteenä puhelinhaastatteluryhmän vastaajilla verkkolomakevastaajia korostuneempi.
- Yhteensä 36 prosenttia verkkolomakevastaajista ja 27 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista ilmoitti kokevansa yksinäisyyttä ainakin kuukausittain. Yksinäisyyttä ei kokenut lainkaan 26 prosenttia verkkolomakevastaajista ja 55 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista.

12. Läheisten tuki ja selviytyminen arjessa 2/2

Taloudellinen tilanne

- Verkkolomakeryhmän vastaajista 61 prosenttia ja puhelinhaastatteluryhmän vastaajista 71 prosenttia arvioi, että käytettävissä olevat tulot riittivät tavanomaisiin menoihin kuukausittain. Loput vastaajista ilmoittivat (karkeasti noin kolmannes), että rahojen riittävyyden osalta oli haastetta.

Elämänlaatu ja tulevaisuudenodotukset

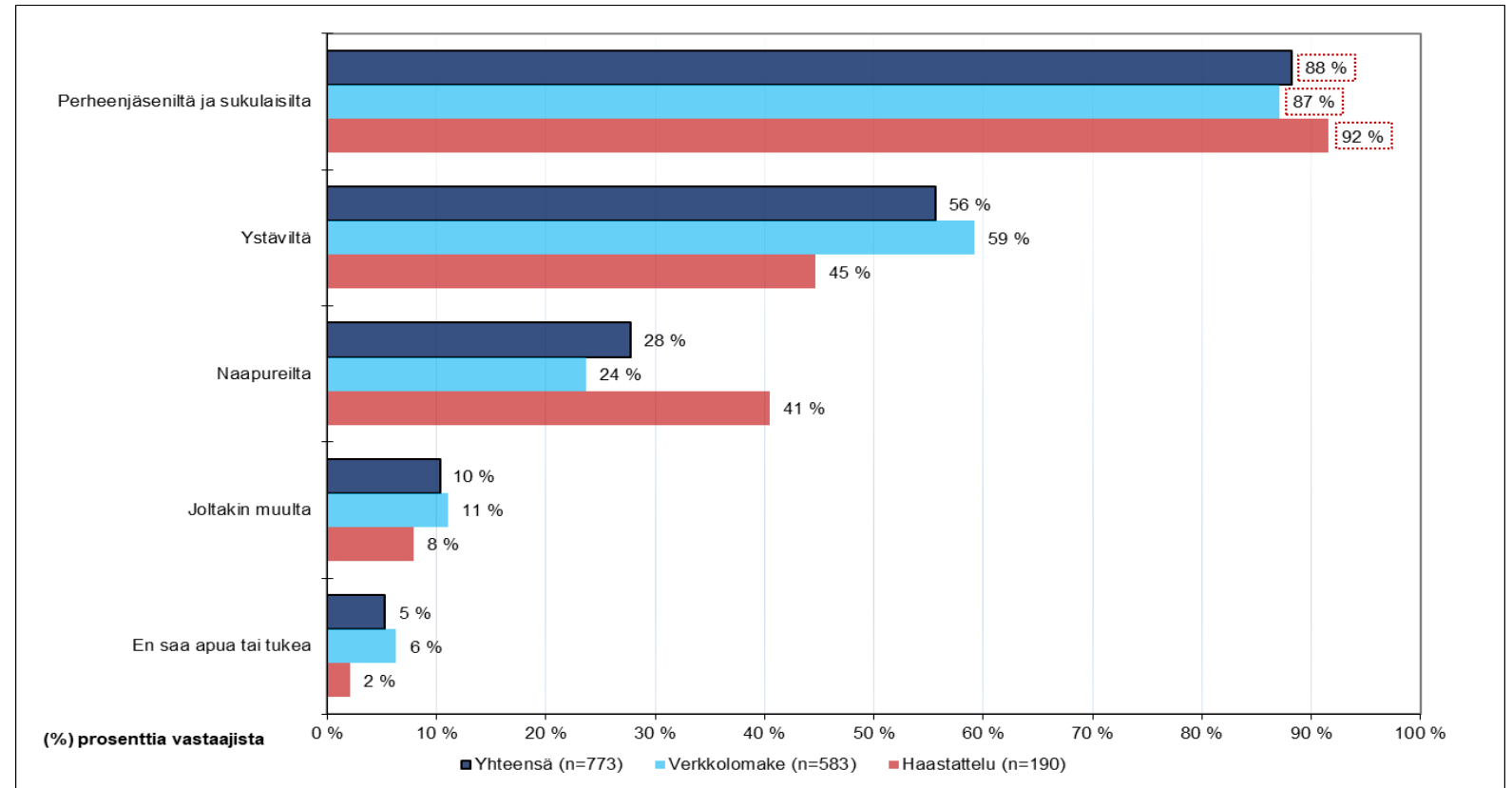
- Kummankin tarkasteluryhmän vastaajissa oli paljon vastaajia, jotka pitivät nykyistä elämänlaatuaan ainoastaan neutraalina tai jopa huonona. Verkkolomakevastaajissa tällaisten vastaajien osuus oli peräti 41 prosenttia ja puhelinhaastatteluryhmän vastaajilla 31 prosenttia.
- Yhteensä 42 prosenttia verkkolomakeryhmän ja peräti 53 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista arvioi arjen kehittyvän seuraavien 3 vuoden kuluessa huonompaan suuntaan. Arjen arvioi kehittyvän parempaan 20 prosenttia verkkolomakevastaajista, mutta ainoastaan 5 prosenttia (9 vastaajaa) puhelinhaastatteluryhmän vastaajista.

12. Läheisten tuki ja selviytyminen arjessa, luvut 1/6

13. Keneltä kaikilta saat apua tai tukea arjen toimista suoriutumiseen? Tällä ei tarkoiteta henkilökohtaista vammaispalvelua.

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

Yhteensä 40 vastaajaa oli antanut vastaukseksi avovastauksen ”joltakin muulta”, joka viittasi vammaispalvelun mukaiseen avustajaan. Nämä vastaukset on poistettu tilastoinnista.

12. Läheisten tuki ja selviytyminen arjessa, luvut 2/6

13. Keneltä kaikilta saat apua tai tukea arjen toimista suoriutumiseen? Tällä ei tarkoiteta henkilökohtaista vammaispalvelua.

Ainoastaan vastaajat, jotka vastasivat ”joltakin muulta” (N=65+15).

Verkkolomake (n=65):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Ylipäättänsä tutut sekä satunnaiset muut ihmiset.
- Työtoverit ja työpaikka.
- Taksinkuljettajat.
- Yhdistykset ja järjestöt.
- Palvelualojen ammattilaiset ja muu hoitohenkilökunta.

Haastattelu (n=15):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- Palvelutalojen hoitohenkilökunta.
- Siivoojat.
- Järjestöt ml. veteraaniapu.

12. Läheisten tuki ja selviytyminen arjessa, luvut 3/6

14. Kuinka usein koet yksinäisyyttä?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

Yhteensä:

ka=2,3

sd=1,288

Verkkolomake:

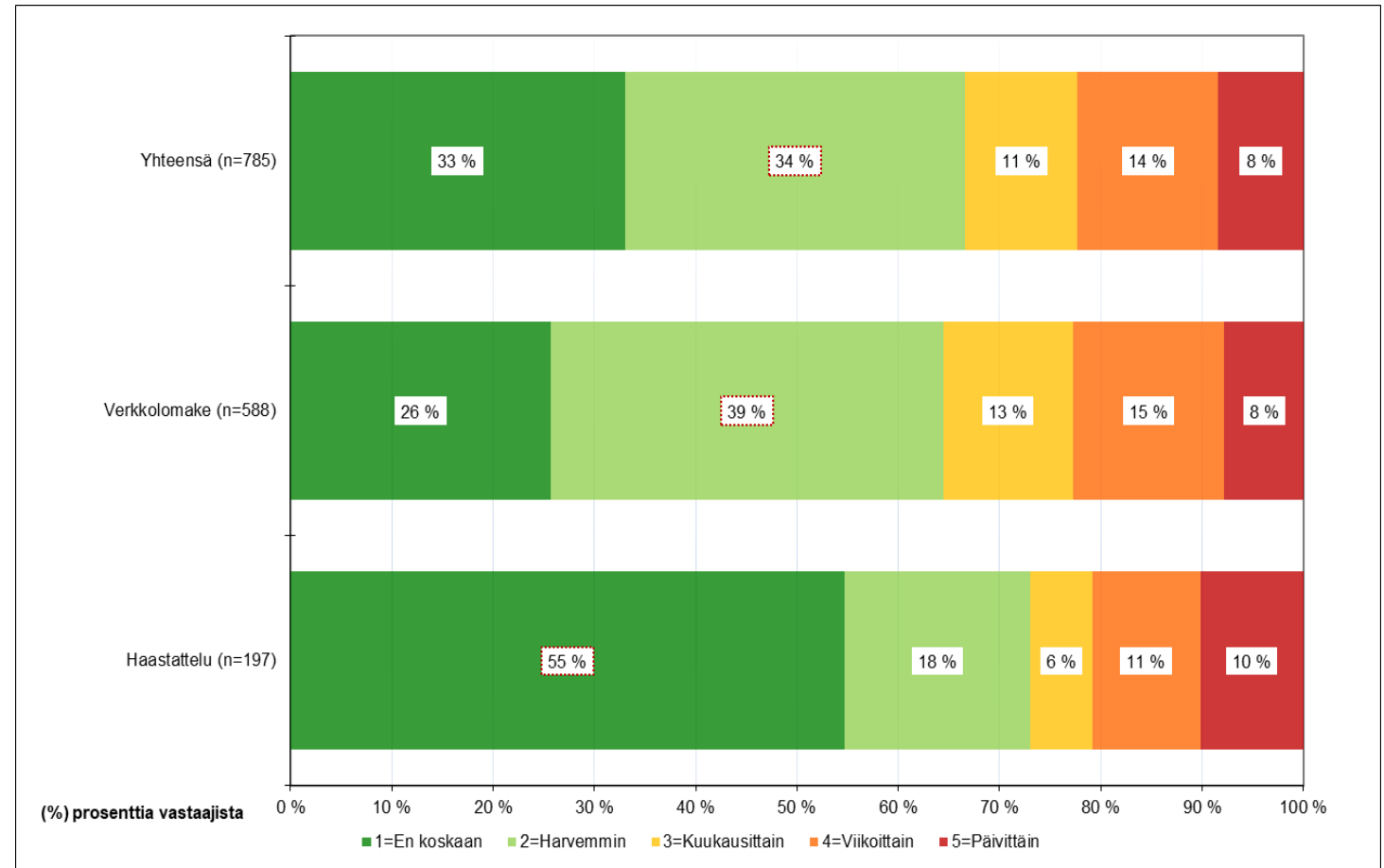
ka=2,4

sd=1,235

Haastattelu:

Ka=2,0

sd=1,399

12. Läheisten tuki ja selviytyminen arjessa, luvut 4/6

15. Riittävätkö tulosi tavanomaisiin menoihisi kuukausittain?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

Yhteensä:

ka=3,6

sd=0,985

Verkkolomake:

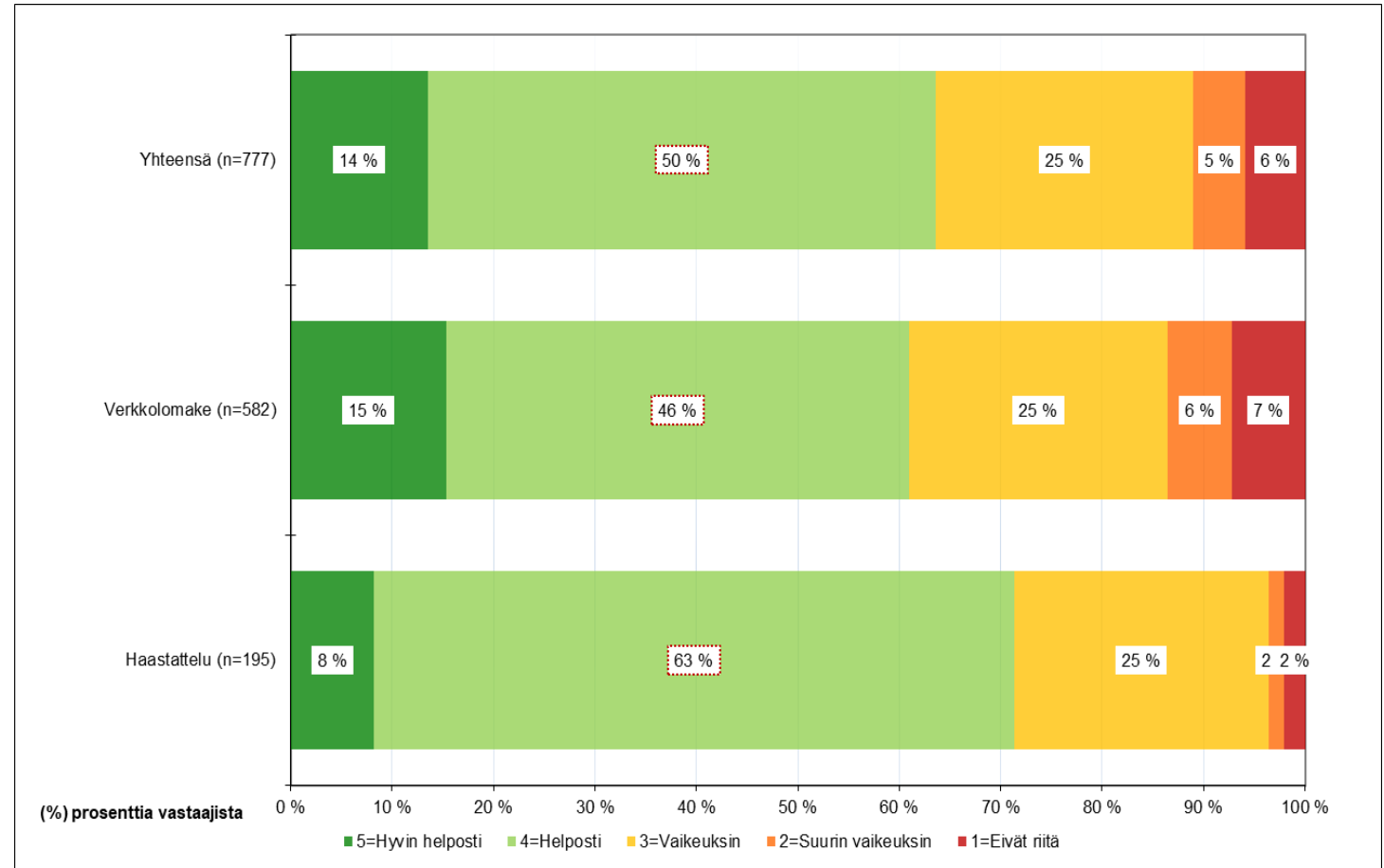
ka=3,6

sd=1,056

Haastattelu:

Ka=3,7

sd=0,717

12. Läheisten tuki ja selviytyminen arjessa, luvut 5/6

16. Millainen elämänlaatusi on tällä hetkellä?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

Yhteensä:

ka=3,6

sd=0,904

Verkkolomake:

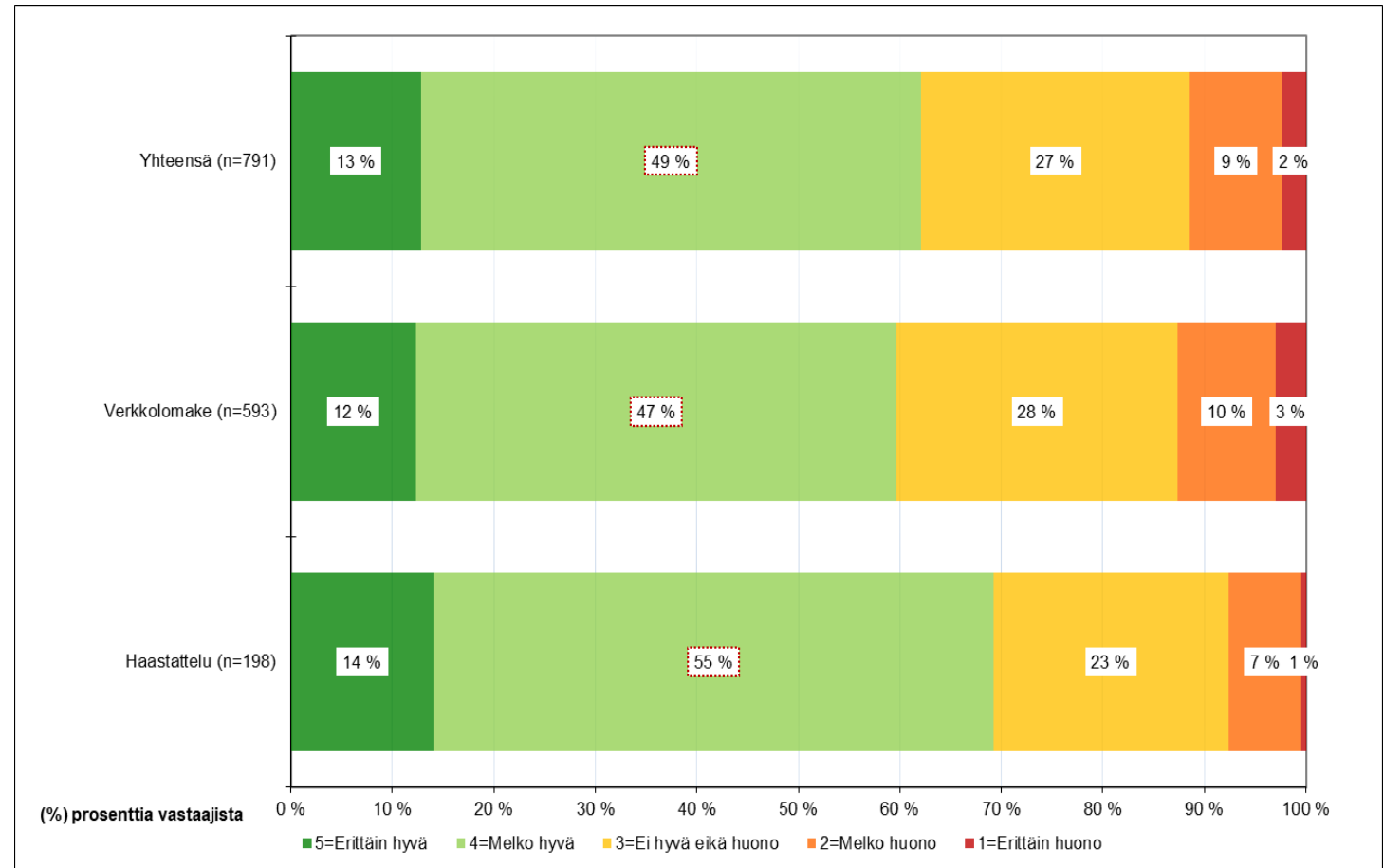
ka=3,6

sd=0,932

Haastattelu

Ka=3,8

sd=0,803

12. Läheisten tuki ja selviytyminen arjessa, luvut 6/6

17. Mihin suuntaan uskot arkesi kehittyvän seuraavien 3 vuoden kuluessa?

Kaikki vastaajat (N=604+201) %

Yhteensä:

ka=1,7

sd=0,727

Verkkolomake:

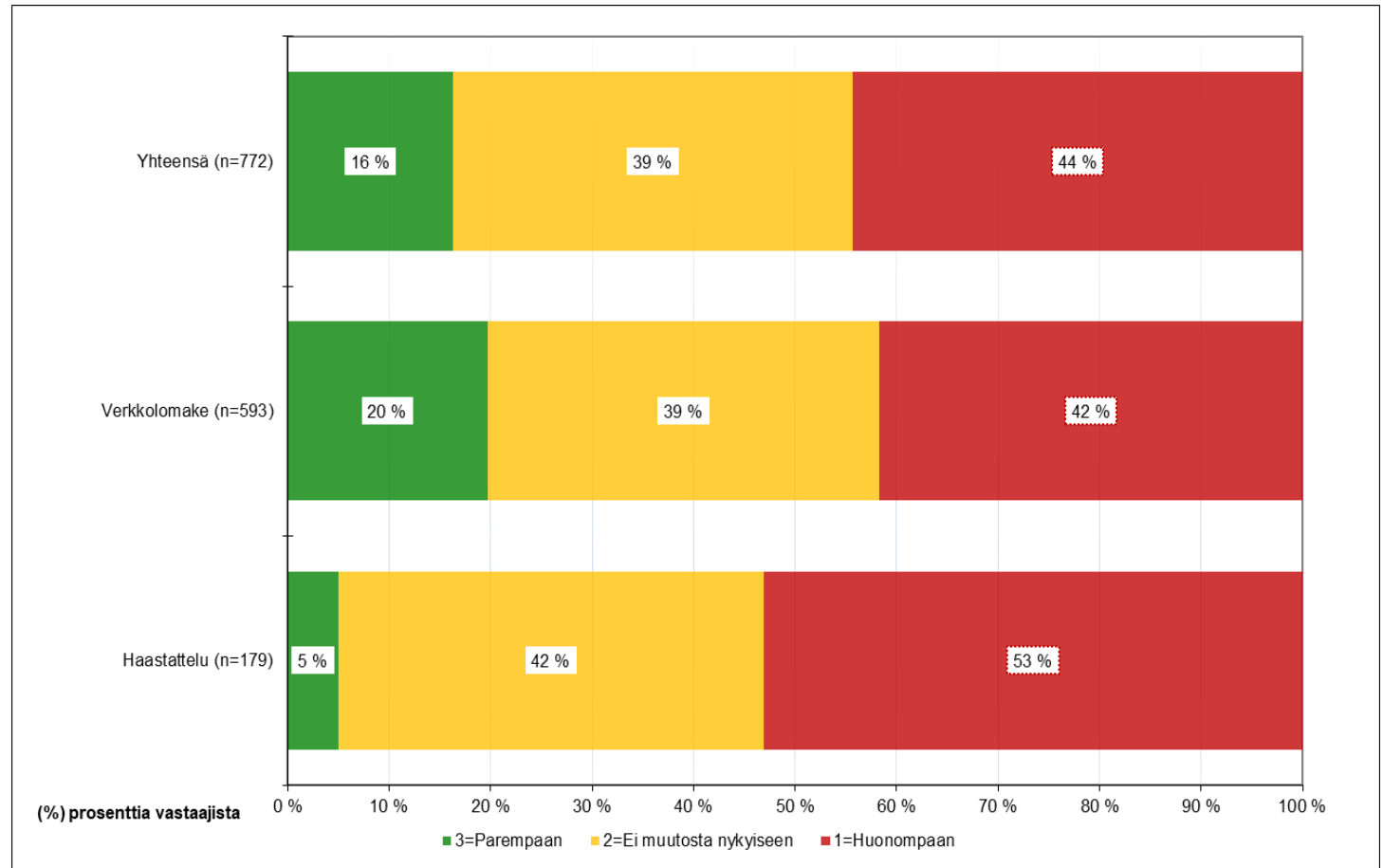
ka=1,8

sd=0,753

Haastattelu:

Ka=1,5

sd=0,593

13. Muu avoin palaute

18. Mitä muuta haluaisit sanoa?

Kaikki vastaajat (N=604+201)

Verkkolomake (n=198):

Useampaan kertaan esiintyneinä vastauksina mm.

- **Taloudelliset haasteet:** Vähentyneet tulot, asumistuen leikkaukset ja huoli tulevaisuuden tilanteesta.
- **Palveluiden saatavuus ja laatu:** Huoli jatkossa palveluiden saatavuuteen ja laatuun esim. henkilökohtaisen avustajan osalta.
- **Syrjintä ja tietoisuuden puute:** Syrjintää koetaan ja tietoisuutta toivotaan lisää näkövammaisuudesta.
- **Yhteiskunnan asenteet:** Osa vastaajista kokee, että yhteiskunta on muuttunut kovemmaksi vanhuksia ja vammaisia kohtaan.
- **Tulevaisuuden pelot:** Pelko terveyden heikkenemisestä ja palveluiden leikkauksista.

Haastattelu (n=25):

Maininnat olivat melko vastaajakohtaisia, mutta poimintoina mm.

- TV:n tekstityksiin liittyvät haasteet.
- Taksipalveluihin ja joukkoliikenteeseen liittyvät haasteet.
- Tulevaisuuden pelot, jotka liittyvät oman terveydentilan heikkenemiseen, mutta myös yhteiskuntaan ml. sotaan.
- Koettu yksinäisyys mm. läheisten kuoleman johdosta.
- Kiitollisuus jo saaduista palveluista ja apuvälineistä.

14. Yhteenveto tuloksista 1/6

Suomen Kyselytutkimus Oy toteutti Näkövammaisten liiton Näkövammaisbarometrin 11.11.–15.12.2024 välisenä aikana. Tutkimuksen tiedonkeruu toteutettiin kaksiosaisena siten, että sähköisen verkkolomakkeen kautta tutkimukseen osallistui yhteensä 604 vastaajaa ja puhelinhaastatteluiden kautta 201 vastaajaa. Puhelinhaastatteluryhmä koostui liiton jäsenistä, joille ei ollut lainkaan tiedossa olevaa sähköpostiosoitetta ja joiden kyvyn käyttää yhteiskunnan tarjoamia sähköisiä viestintäkanavia arvioitiin olevan ainakin osalla vastaajista rajoittunut. Verkkolomakevastaajilla keski-ikä (Md) oli 62 vuotta, kun taas puhelinhaastatteluryhmän vastaajilla se oli huomattavasti korkeampi 83 vuotta.

Tutkimusten tulosten osalta vastaajat muodostivat kaksi selvästi erilaista ryhmää ja tuloksista voidaan johtaa seuraavat lyhyet yhteenvedot ja johtopäätökset.

- Erilaisia **vammaispalveluita** oli viimeisen kolmen vuoden aikana käyttänyt verkkolomakevastaajista 89 prosenttia ja puhelinhaastatteluryhmän vastaajista 80 prosenttia. Käytetyimmät vammaispalvelut olivat verkkolomakevastaajilla kuljetuspalvelut, henkilökohtainen apu sekä palvelu- tai kuntoutusohjaus. Puhelinhaastatteluryhmän vastaajilla taas kuljetuspalvelut, henkilökohtainen apu sekä erilaiset asunnon muutostyöt.

14. Yhteenveto tuloksista 2/6

- Kummankin tarkasteluryhmän vastaajat arvioivat käyttämänsä **vammaispalvelut pääosin erittäin hyödyllisiksi**. Yli 80 prosenttia vastaajista arvioi palvelujen olevan niin ikään riittäviä. Kelalta ja hyvinvointialueelta saatujen apuvälineiden riittävyys arvioitiin niin ikään hyväksi, joskin hieman useampi kuin viidesosa verkkolomakevastaajista arvioi määrän riittämättömänä.
- Lähes kaikki vastaajat käyttivät ainakin jotain **tiedonsaanti- ja viestintäkanavaa** viikoittain. Verkkolomakevastaajilla suosituimmat tiedonsaanti- ja viestintäkanavat olivat: sanoma- ja aikakauslehdet (sis. myös digijulkaisut), televisio sekä sähköpostilistat ja uutiskirjeet. Puhelinhaastatteluryhmän vastaajilla taas: televisio, läheiset ja tuttavat sekä radio. Verkkolomakevastaajien tapa käyttää erilaisia tiedonsaanti- ja viestintäkanavia oli niin ikään monipuolisempaa etenkin digitaalisten kanavien osalta.
- 75 prosenttia verkkolomakevastaajista ja 41 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista oli kokenut edellisen 12 kk:n aikana **palvelujen saavutettavuusongelmia**.

14. Yhteenveto tuloksista 3/6

- **Saavutettavuusongelmat** kohdistuivat verkkolomakevastaajilla useimmiten joukkoliikenteen ja liikkumisen palveluihin, viranomaisten verkkopalveluihin, kauppojen maksupäätteisiin, verkkokauppoihin sekä verkkopankkeihin, kun taas puhelinhaastatteluryhmän vastaajilla etenkin kauppojen maksupäätteisiin sekä joukkoliikenteen ja liikkumisen palveluihin.
- Noin joka neljäs verkkolomakevastaaja käytti **pistekirjoitusta** ainakin joskus. Puhelinhaastatteluryhmän osalta pistekirjoitusta ilmoitti käyttävänsä ainoastaan kuusi vastaajaa.
- Verkkolomakevastaajat kokivat puhelinhaastatteluryhmän vastaajia useammin, että erilaisilla asioilla (esim. kulkureittien yleinen esteettömyys ja pysäkkikuulutukset) oli mahdollista **helpottaa liikkumista** kodin ulkopuolella. Puhelinhaastatteluryhmän vastaajilla kodin ulkopuolista liikkumista helpottaisi ennen kaikkea henkilökohtaisen avustajan käyttö.
- Hieman yli puolet verkkolomakevastaajista (54 prosenttia) ja 26 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista oli tuntenut näkövammansa vuoksi **turvattomuutta** viimeisen 12 kk:n aikana ainakin joskus. Turvattomuutta aiheutti useimmiten yksin liikkuminen, liikenne ja huono valaistus.

14. Yhteenveto tuloksista 4/6

- 30 prosenttia verkkolomakevastaajista ja 6 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista (11 vastaajaa) oli **mukana työelämässä tai opiskeli**. Näistä noin puolelle verkkolomakevastaajista, mutta valtaosalle puhelinhaastatteluryhmän vastaajista oli tehtyä työpaikalle tai oppilaitokseen mukautuksia, kuten parannettu valaistusta tai tarjottu tietoteknisiä apuvälineitä. Tehdyistä mukautuksista huolimatta, oli osalla vastaajista edelleen tarpeita mm. valaistuksen parantamiseen tai työtilan rauhallisuuteen liittyen.
- Näkövamma vaikutti oleellisesti vastaajan **osallistumisen laatuun ja määrään** (yhteisöt, keskustelut ja tapahtumat). Vaikutus oli suurempaa verkkolomakevastaajilla (72 prosenttia) kuin puhelinhaastatelluilla (61 prosenttia). Osallistumista vaikeutti mm. saattajan tai avustajan puute, liikkumisen vaikeus ja saavutettavuusongelmat vieraisissa paikoissa, mutta myös koettu ulkopuolisuuden tunne.

14. Yhteenveto tuloksista 5/6

- 35 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista ja 11 prosenttia verkkolomakevastaajista ei ollut käyttänyt viimeisen 12 kk:n aikana **kulttuuripalveluja** lainkaan. Käytetyimmät kulttuuripalvelut olivat kirjastopalvelut ml. Celia sekä erilaiset musiikkikonsertit, keikat ja musiikkifestivaalit. Hieman yli puolet kummankin tarkasteluryhmän vastaajista arvioi, että voisi käyttää kulttuuripalveluja enemmän, mikäli liikkuminen kodin ulkopuolella olisi helpompaa. Toisaalta, noin kolmasosa puhelinhaastatteluryhmän vastaajista vastasi kysymykseen negatiivisesti.
- Osa vastaajista koki näkövammansa vuoksi **syrjintää**, sillä syrjintää oli viimeisen 12 kk:n aikana kokenut 55 prosenttia verkkolomakevastaajista ja 13 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista. Vastaajat kohtasivat syrjintää etenkin erilaisissa kuluttajapalveluissa (mm. pankki-, posti ja kauppapalveluissa), viranomaisten taholta (esim. Kela, verohallinto ja terveydenhuolto), joukkoliikenteessä ja muussa matkustamisessa sekä vapaa-ajan harrastuksissa. Syrjintä saattoi olla erilaisia saavutettavuusongelmia, mutta myös mm. vähättelyä ja väheksyntää.
- Peräti 92 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista ja 87 prosenttia verkkolomakevastaajista sai **apua arjen toimista suoriutumiseen** perheenjäseniltä ja/tai sukulaisilta. Tukea saatiin myös paljon ystäviltä sekä etenkin puhelinhaastatteluryhmän osalta naapureilta.

14. Yhteenveto tuloksista 6/6

- Kolmasosa kaikista vastaajista ilmoitti kokevansa **yksinäisyyttä** ainakin kuukausittain. Verkkolomakevastaajat kokivat puhelinhaastatteluryhmää useammin yksinäisyyttä.
- **Tulojen riittävyys** tavanomaisiin menoihin kuukausittain oli haasteellista 38 prosentille verkkolomakevastaajista ja 29 prosentille puhelinhaastatteluryhmän vastaajista. Enemmistö arvioi tulojen kuitenkin riittävän.
- 41 prosenttia verkkolomakevastaajista ja 31 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista koki **elämänlaatunsa** ainoastaan neutraalina tai jopa huonona.
- Peräti 53 prosenttia puhelinhaastatteluryhmän vastaajista ja 42 prosenttia verkkolomakevastaajista arvioi **arjen kehittyvän** seuraavien 3 vuoden kuluessa huonompaan suuntaan. Arjen arvioi kehittyvän parempaan suuntaan ainoastaan 20 prosenttia verkkolomakevastaajista ja 5 prosenttia (9 vastaajaa) puhelinhaastatteluryhmän vastaajista.
- **Avoimen palautteen** kautta vastaajilla oli huoli etenkin taloudellisista haasteista, mutta myös palvelujen saatavuudesta ja laadusta nyt ja tulevaisuudessa, syrjinnästä ja tietoisuuden puutteesta, mutta myös yhteiskunnan asenteista haavoittuvassa asemassa olevia kohtaan.

